

Ujút

Zsidó kritikai és irodalmi szemle

Szerkeszti: MARKUS ALADÁR

1932. október hó

Max Brod (Prága):

A zsidókérdés margójára

Mindenekelőtt meg kell állapítanom, hogy a zsidó nép tökéletesen természetellenes körülmények közt él: mentalitásától és tőle magától teljesen idegen népek közt szétszórva.

Országok, vagy népfajták határai mentén a szomszédok inkább a rossz mint jótulajdonságokat vesznek észre egymáson. S ha mégis felfedeznek szomszédjukban valami jót, az mindig csak irigységet fakaszt.

A határokon születik a gyűlölet... S a zsidóság sorsa: teljes egészében ilyen határhelyeken él, nincs más számára, mint országhatár, mely nem övez országterületet. Ennek a következménye lett, hogy a jó tulajdonságaik, igazságosság, tudás, jószág, idegen művészet megbecsülése bennük bár ki-fejlődött, hibákká fajult.

Az állandó kritika pedig, melynek nemcsak az egész zsidóság, de minden egyes zsidó mindenkoron ki volt téve, önmaga iránt való bizalmatlanságot, a tipikus zsidó öngyűlöletet szülte. Önmagát lebecsülő, hisztérikusan agresszív, ellentmondó s természetesen ennek következtében csak a családi életre támaszkodóvá vált, teljesen urrá lett rajta a bizonytalanság gonosz szelleme, s túlfűtött temperamentumában önmaga megítélésében élte ki magát.

Mindezeknek tudatában teljes joggal állapíthatjuk meg, hogy ezen körülmények keserveit az egyetemes zsidóság sokkal jobban állta, mint azt hasonló körülmények közt bármely más nép állta volna, nem is véve tekintetbe, hogy a megsemmisülésnek ez az állandó veszélye hosszú évszázadokon át fenyegette a zsidóságot.

Azonban semmiféle öndicséretnek nem szabad a nagy feladat útjába állni. Nem szabad elhomályosítani, a nagy problémát, — a zsidó lélek rendszerbeli hiányai és betegségei meggyógyításának problémáját.

Volna egy megoldásnak látszó általános mód, ha az emberiség törölne minden ellentétet és osztálykülönbözet nélküli nagy egyetemességet alkotna.

Az azonban már teljesen nyilvánvaló, hogy a népek nemzeti egyéniségüket még a legideálisabb speciális helyzetekben sem hajlandók levetni. (Igaz, ne is tegyék, mert minden egyes nemzetiségben rengeteg lelki kincs van, hatalmas alkotó erő, melyet bénítana a nemzeti öntudat feladása.)

Mondjuk, hatalmi gondolatok nélkül akarnak egymás mellett barátságban élni, de semmi szín alatt nem szeretnék nemzeti jellegüktől megfosztva lenni.

Ez az oka, hogy a zsidó helyzet abnormitásának szociális problémája minden következményeivel együtt állandó nyitott kérdés.

A másik megoldás látszóan *részleges*. A *cionizmus* bár az egész zsidóságot nem, mégis képes annak számszerűen is tekintélyes részét egy országba terelni, amelyben a zsidóság sem földrajzilag, sem hivatást szem előtt tartva nem fogja magát határra vetettnek érezni, mert nyitva áll számára a munkaterület az őstermeléstől a legmagasabb szellemi ágakig, s ezen összedolgozás által ismét fejlődésre képes, lelki sebeiből, bajaiból, idegkimerültségéből gyógyult erős nép lesz.

Egy számára teljesen idegen, őt állandóan a hozzá való hasonulásra csábító (mi azonban honorálva még nem volt), idegeit állandó izgalomban tartó néptengerből hazatérő zsidóság az egyszerű zsidó világban a haza hasznos egyedének, sőt az egész emberiség szempontjából is hasznos tényezőnek érezze magát: nézetem szerint ez a cionizmus helyes értelmezése.

A cionizmus feladata, hogy a zsidóság egy részének, — később szellemileg az egész zsidóságnak — egészséges életlehetőséget, olyant mint más népnek van — nyújtson. Hogy jelenleg csak félúton tart célja elérésében, nem tagadható, de annyi bizonyos, hogy a bajok orvoslását helyes oldalon fogta meg.

Azokat a szemrehányásokat, melyek ellenünk, irodalmunk, tradíciónk és jelen életünk, természetünk és lelki világunk miatt lépten-nyomon érnek bennünket, nem nehéz elnémítani s az őket megillető mederbe terelni. Teljes megsemmisítésük azonban csak akkor remélhető, ha a felszabadulás, a saját állami élet a normális közösség létrejött. Minden más megoldási elgondolásban van valami mese vagy álmvilágba való elem, ami soha nem létezett, teljesen korrekt emberiségre épít.

Ne képzelje el valahogy bárki is, hogy mivel én a zsidóság lelki betegségeiről beszéltem egyéb népeket és nemzeteket teljesen egészségesnek és isteni hivatásukra talpig méltónak tartok!

Ha valamitől, a zsidóságnak ettől a határra vetettségéből fakadó lelki bajaitól tényleg mentesek, mert nem volt abban részük: más tekintetben azonban — mint azt *egymásról* szívesen megállapítják, — ők is messze elterelődtek az emberiség igazi hivatásának útjáról!

Ezért kell megállapítani, hogy a zsidóság azzal, hogy a zsidók egy részét Palesztinában akarja koncentrálni, feladatát nem oldotta meg: valóság szerint ez csupán a *kezdet kezdete!*

Követendő példa

A magyar zsidóság figyelmébe

Szerkesztőnk meglátogatta Martzinger Károly vendéglőst, ruttkai előfizetőnket.

— Kérem szépen én igazán nagy élvezettel olvasom az Uj Ut-at... Pedig katolikus vagyok... Nagyon szeretem a zsidókat... Nem is hithű keresztény, aki gyűlöli őket...

— A cion elvnek igaz tisztelője és hívője vagyok. Hiszek benne. Bízom a zsidó nép

ősserejében, hogy sikerülni fog neki — nem 42-es mozsarakkal és gázbombákkal, hanem eszével és szorgalmával visszaszerezni ősi országát...

— Vettem is 10.000 koronáért földet a Szentföldön és amennyire szerény viszonyaim megengedik, anyagilag is támogatom a cion-akciót...

Mit szól ehhez Szabolcsi Lajos?

Lőw-rabbi szobra Prágában.

A közelmúltban egyik csak Magyarországon jól bevezetett zsidó felekezeti hetilap azt a hírt terjesztette, hogy Csehszlovákiában „ijesztő módon” terjed az antiszemitizmus.

Ez a tendenciózus hiresztelés minden alapot nélkülöz. Köztudomású, hogy éppen a Csehszlovák állam volt az, amely zsidó állampolgárai érdekében a legradikálisabban, még csírájában fojtotta el a hittlerizmust.

A Csehszlovákiában uralkodó valósi békét és türelmességet világosan

dokumentálja a prágai új városháza épületének legexponáltabb részén elhelyezett hatalmas méretű Lőw-rabbi szobor.

A szobor Ladislav Saloun világhírű szobrászművész alkotása azt a jelenetet örökíti meg, amikor a szentéletű rabbi leánya beleegyezését kéri, hogy másvallású férfi felesége lehessen.

Lőw rabbi elutasítja leányát és egy rózsaszálat dob lába elé, mondván:

— Így vetlek el téged is és így fogsz elhervadni, mint ez a rózsza...

Nem a vallás, hanem a nyelv

Napló töredék

Konstantinápolyban előadásokat tartottam a sztambuli egyetemen és előadásaimat sajtó alá is kellett rendeznem. Kiadóm, az emberséges Hűsz-szejn effendi, egy íródeákját rendelte mellém, az eleven eszű Rágib bejt, hogy segítségemre legyen a megírt szövegnek török betűkkel való átírásában és a korrektúra ügyes-bajos munkájában.

A bohémtermészetű Rágib csak úgy tudott dolgozni, ha egy nárgile szopókája van a szájában, előtte meg a török kávék egymást váltogató sorozata. A perai városrész egy kényelmesebb kávéházában ütöttünk tanyát, ott töltöttünk el egy egész hónapnak összes délelőttiét. A nárgile szörtyögött, a kávé findzsák ürülgettek és fogyott a tenta a kalamárisból és percegett a toll sima papirosunkon.

Kávéházunkban, a Kánuneszászi (alkotmány) nevezetűben, sok mindeféle ember fordult meg. Főképp kis- és nagykereskedők, gyárosok, ügynők és háború utáni konjunktúrák. Törökök, görögök, oroszok, örmények, spanyol zsidók, jobb sorban élő tatár tőzsérek, meg cserkesz közvetítők. A zaj, meg a lótás-futás néha nagyobb is volt a kelletnél, de a nárgile meg a kávé elsőrangú és az én Rágib-omnak ez volt a munkára serkentője.

Ha pihenőt tartottunk, és Rágib-nak gyakrabban volt szüksége ily pihenőkre, el-elnézegettem azokat a soknyelvű, sok fajtabeli embereket, akiknek megannyiját a megélhetés gondja és a kereset után való vágyakozás sodort egybe. Valóságos muzeuma ez az európai és ázsiai embertípusoknak. A legelső napok egyikén egy európai arcú és viselkedésű emberen akadt meg leginkább a szemem, nem annyira nyugatias arca, mint bámulatos nyelv- és beszélőképesége következtében. A görögökkel görögül beszélt kifogástalanul, a török-tatárokkal törökül, a levántiakkal hol franciául, hol olaszul, hol angolul és amikor egy copfos kínai botlott be a kávéházunkba, annak beszédjén kezdték el a csilingelgetést.

Épp másnap történt, hogy nem jött el az én török íródeákom és én egymagamra voltam elkényszerülve. Már-már úrrá lett felettem a munkanélküliség türelmetlenkedése, amikor benyit az a soknyelvű idegen és helyet foglal a mellettem levő asztalkánál. Köszöntjük egymást, mint fezt viselők törökösen és szó-beszédbe elegyedünk. Én voltam a kíváncsiabb természetű, nekem volt több kérdezni valóm.

— Ugy-e ön német vidéki? — kérdeztem tőle németül.

— Nem én — feleli kifogástalan németiséggel, — görög földön születtem. Korfuban, osztrák szülőktől.

— Azért olyan folyékony a német meg a görög beszédje!...

— Akár az anyanyelvem módjára — feleli.

— Hát törökül? Hát olaszul? Hát franciául? Hát angolul? — kérdem tőle.

— Kereskedő vagyok, gyáros vagyok — feleli — csak kell, hogy értek egy pár európai nyelven. Sztambulban is van gyáram, sztambuli lakos vagyok jó pár esztendeje.

— Hát a kínai nyelv?

— Több esztendőt töltöttem el Kínában, a boxer lázadás idejét is ott éltem át; persze, hogy megtanultam kínaiul is.

— Te se panaszkodhatsz — mondja most már törökül; — úgy veszem észre, hogy te is értesz egy-két nyelven.

— Találd ki hát az anyanyelvemet!

— Amikor a törököddel beszéltél és ha velem is törökül beszélsz, Európát látott töröknek gondoltalak. De amikor németül szólalt meg ön — folytatja most már német nyelven, — legott tisztába jöttem a dologgal.

Kérdőjellel változott az arcom. Rám mosolyog a szomszéd és mondja ki a szentenciáját:

Sie sprechen die deutsche Sprache mit einem ungarischen Accent.

Szinte heveset dobbant a szívem, szinte boldoggá tett a magyarrá való lelepleztetésem.

Felálltunk mindketten, hogy bemutatkozzunk egymásnak.

— Jules Hornstein vagyok — mondja, — gyáros.

És mert tovább néztem rá fürkésző szemeimmal, önkénytelenül folytatja, most már franciául:

— Qui, je suis israélite...

Nem lepődtem meg rajta, pedig ama bizonyos faji vonásokat sem vettem észre rajta. Aminthogy ő sem lepődött meg, amikor én a fajmagyarnak vélt, ugyancsak franciául feleltem neki:

— Moi aussi, je suis israélite...

És a rákövetkező napon és ahányszor csak találkoztunk egymással, én törökösen köszöntem neki, ő meg csak a magyart látván bennem, kedves szeretetreméltósággal kiáltja felém:

— Álá szolgálja kivanom...

A pesti neológ hitközség orthodox rabbit nevezett ki a temetőbe

A pesti Rabbiszeminárium kezdeményezésére, a Pesti Izr. Hitközség vezetősége elhatározta, hogy az ingyenes temetkezéseknél egy-egy rabbijelölt felváltva lássa el a papi funkciót. Ezzel némi jövedelemhez jutnak különösen a szegénysorsú jelöltek és ezenkívül gyakorlati úton fokozhatják szónoki képességüket.

Ez a mindenképpen üdvös intézkedésen csakhamar csorba esett.

Az ingyenes temetések ellátásához Eppler Izidor orthodox rabbit alkalmazta a hitközség.

Mindig is hangsúlyoztuk, hogy a Pesti Izr. Hitközségnek minden olyan ténykedése, amely a konzervativizmus felé vezet, nekünk felette szimpatikus.

Csupán azt kifogásoljuk, hogy ezt a rabbi állást is *ismét* pályázat mellőzésével töltötte be.

Félhivatalos értesülésünk szerint ennek speciális oka van.

A Pesti Izr. Hitközség jelenlegi vezetősége, amely a vallásemélyítés jegyében vette át a kormányzást, rövid, sőt legrövidebb úton tettel is akarta bizonyítani, hogy a hozzáfűzött reményeket valóra váltja. Nem véletlenségből, hanem tisztán mély vallási okból történt ez a kinevezés az elég tekintélyes jövedelmű állásra...

*

Eppler Izidor, aki ezelőtt fűszerkereskedő volt, Eppler Sándornak, a Pesti Izr. Hitközség népszerű főtitkárának testvére...

*

Honny soit qui mal y pense...

Makótól-Jeruzsálemig

Rovatvezető: Isteneš Tamás

Egy amerikai klerikális újságban olvassuk:

„... A numerus clausus egy közép-európai államban is *kitünően* beválik. Amerikába is be kellene vezetni!...”

Ez a cikk kedves élcet juttat emlékeztünkbe.

Európai: (amerikaihoz) Amerikában van a legtöbb szélhámos, sikkasztó, betörő és bűnös ember!...

Amerikai: Well Mister!... Ezek mind Európából jöttek ide...

*

Az *Uj Nemzedék*, az antiszemita kedvenc lapjában a következő kritika jelent meg:

Könnycseppek kanyarognak végig az arcokon, még egy pillanatnyi csend, a szívek csendje... Azután fölviharzik a taps, megrázza a falakat és a zúgó orkánban komoly mosollyal áll, kissé meghajtott fővel a borus és merengő tekintetű gyermek, hóna alatt barna hegedűjével. *Ruggiero Ricci* nem csodagyermek, nem „produkció” — ő rejtély, élmény, csodálatos titka az alkotó természet műhelyének. Honnan jön, miből tevődik össze a lángész anyaga? A biológus, aki az élet keletkezésének rejtelmait kutatja, sohasem fogja megmondani... Ez a hegedű nem a bárszonyhús, sápadt gyermek álla alól, de a végtelenségből szól, földöntúli szférákból. Nem lehet a zenekritika szokásos megállapításaiival sem értékelni, sem érzékeltetni: mi árad, mi énekel, mi álmodik ebben a száraz fában, mi szólal meg e gyenge gyermek sápadt keze érintésére a titokzatos hegedűn. *Dohnányi* mester és a páratlan filharmonikusok meghatott szeretettel, gyengéd odaadással kísérték a bűvös hegedűst...

Az *Uj Nemzedék* élénk érdeklődésére készséggel adjuk meg az *autentikus* felvilágosítást:

Nem rejtély. Nem is csodálatos titok.

A kis *Ricci* — zsidó...

*

Sir Oswald Morley, fiatal angol főúr, gyűlést hívott össze, amelynek ke-

retében meg akarta alapítani a „*Radikális nemzeti pártot*.”

A pártalapító elmondta programját és ezzel fejezte be beszédjét:

— A mi programunk és célunk: kiűzni Anglia területéről a zsidókat...

Egy fehérszakállas hallgató szót kért.

— Sir!... Akkor elsősorban önt kell kikergetni, *mivel édes atyja, akit jól ismertem — ifjú korában a belzi csodarabbi tanítványa, pajeszes zsidó volt*...

E nem várt leleplezésre a hallgatóság orkánszerű kacagásba tört ki, majd felbőszülten kikergette a „*pártvezért*” a tereméből...

Azóta Sir Morley... sir...

*

A napokban tartják meg New-Yorkban a városi tisztviselőkar választást.

A kandidánsok 85 százaléka zsidó...

*

A budapesti *Horogkeresztes Atlétikai Club* ifjúsági csapata 9—0 eredménnyel verte meg ellenfelét a *belváros-egyetemi* pályatesten.

A lelkes csapat pompás összjátékot produkált.

Sportszakértők szerint a gyönyörű eredmény *előrelátható* volt...

*

Szukósz első napján Sándor Pál hatalmas lufeffel és egy nagy görög dinnyével a kezében jelent meg a délelőtti istentiszteleten a Dohány-utcai templomban.

A rabbi kar, amely különben nem igen veszi észre a reformokat, most kérdően összenézett, a hívők pedig egymásközül sutogva találgatták a dinnye jelentőségét.

A kis parittyás Dávidunk adja meg a magyarázatot:

— Ez a legszabályszerűbb magyar eszrog... gömbös is, héjas is, ... piros-fehér-zöld is, aztán meg kóser is, mert fajdinye...

Olvasóinkhoz!

Súlyos, nagy munkát vállaltunk, mikor megindítottuk az „Uj Út”-at, de nagy hittel vállaltuk és nem csalódtunk. Nem is csalódhattunk, mert az út, amely célunkhoz vezet, a zsidók útja és ezen az úton találkozunk kellett a zsidó kultúra, a zsidó igazság és a zsidó szeretet barátaival.

Mindazoknak, akik vállalkozásunkat felkarolták, szíves köszönetünket mondjuk, mert az ő erőteljes támogatásuknak köszönhetjük, *hogy az első nehézségekkel sikeresen megbirkózhattunk.* Ami kezdetben csak fogadkozás volt, most már komoly munkát sommáz. A zsidóság ime lelkéből lekezeztet újságot olvashat, keresheti az igazságokat, *elfogultság nélkül becsülheti meg*, vagy ítélni el a közéleti értékeket, követheti a zsidóság törvényszerű fejlődését, megélheti tendenciózus eltorzítások nélkül eseményeit, megismerheti hamisítások nélkül a köz felfogását, elmélyedhet az igazi és örökölt zsidó éthikában, átekintheti tárgyilagos tudósításokban az egyetemes zsidó törekvéseket és figyelheti legbecsületesebb megnyilatkozásaiban a zsidó irodalmat és a zsidó tudományt.

Nem elbizakodottságból nyugtázzuk első sikereinket, mert tudjuk, hogy a szeretetteljes fogadtatás, amelyben lapunkat részesítették, elsősorban nem nekünk, szerény munkásainak szólt, *hanem a célnak, amely után az egész zsidóság törekszik.*

Kérjük olvasóinkat, fogadják továbbra is lapunkat jóindulatukba és higgyék el, hogy amilyen lelkesedéssel fogtunk bele a munkába, oly kitartással fogjuk folytatni is és meg nem nyugszunk addig, amíg köztudattá nem válik, *hogy a legjobb, a legigazságosabb, a legtárgyilagosabb, a legirodalmibb és legolvashatóbb lapot mi adjuk a zsidóságnak.*

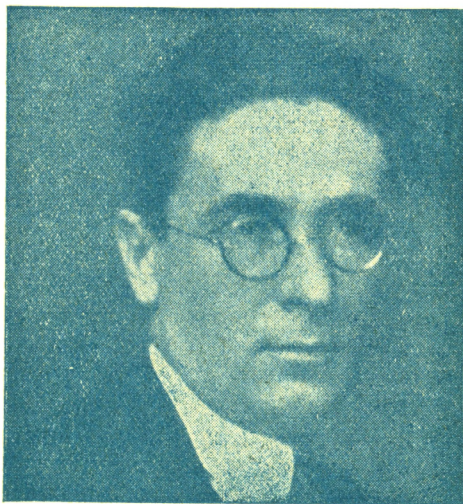
Az októberi számunk késedelmes megjelenését részben a sajtótermékekre vonatkozó kormányrendelet okozta, részben pedig a Romániában való szervezkedésünk gátolta.

Felkérjük mindama érdeklődőket, akik még nem fizettek elő az „Uj Út”-ra és azokat is, akik előfizettek, de az előfizetésük már lejárt, hogy előfizetőink sorába lépni, illetve az előfizetést megújítani szíveskedjenek.

Csehszlovákiai t. előfizetőinket pedig kérjük, hogy minden fizetést a Szlovák Általános Hitelbanknál (Bratislava) lévő folyószámlánkra eszközölni szíveskedjenek.

A lap szétküldésénél esetleg előforduló zavart, vagy bármely felmerülő panaszt azonnal és a legelőzékenyenben intézünk el, ha azok idejében tudomásunkra jutnak.

Az Uj Út kiadóhivatala.

Balta Mózes

a román királyi követség budapesti sajtófőnöke.

Az Uj Út most kapta meg a Román királyság területére való beviteli engedélyt.

Boldogan regisztráljuk a hírt, hogy publicitásunk terrénja kibővült, kapcsolatot létesíthetünk román hittestvéreinkkel is és az ő érdekeiket is szolgálhatjuk.

Ezért ezúton is hálás köszönetünket fejezzük ki Balta Mózes sajtófőnöknek, aki pártolón terjesztette fel a beviteli engedély iránti kérelmünket.

Köszönetünket fejezzük ki továbbá a román kir. Sajtóállamtitkárságnak, amely lapunk bevitelét engedélyezte.

A zsidó emancipáció egy fejezete

A norvég alkotmánynak volt egy szakasza, mely szerint zsidók a birodalom területére nem léphettek. Ezt a szigorú rendelkezést csak 1851-ben helyezte a storthing hatályon kívül. Sajátságos, hogy annak a férfinak neve, aki emberszerető lelke egész melegeivel már 1839-ben küzdött a fentjelzett tilalom ellen, zsidó körökben teljesen ismeretlen, sőt a nagy „*Jewish Encyclopaedia*” sem említi.

Az 1808-ban született Henrik Arnoldus *Wergeland* költőt illeti a pálma, hogy hazájában a zsidó emancipáció érdekében az első lépést megtette és lelkes agitációjával, főleg azonban költői tehetségével híveket szerzett eszméjének s aránylag rövid idő alatt magasztos gondolatát a storthingnál tető alá is vitte.

Párisi tartózkodása alatt véletlenül összeismerkedett két marokkói zsidó vándorkereskedővel. A kereskedő patrichális külseje ragadta meg a fiatal *Wergelandot*. „Olyanok voltak, — írja mint Raffael Szt. Hieronymusza vagy Szt. Ambrosiusa.”

Ez a véletlen találkozás és ez a felvillanó gondolat elégséges volt, hogy a költői lendületű ifjú hazájába érve, gyorsan elismert publicista és írói tehetségét a nagy ügy szolgálatába állítsa. Érdeklődött a svéd és dán zsidók viszonyai iránt, összeköttetéseket szerzett e területen, orientálódott a zsidók európai helyzete iránt és így felkészülve felvette a harcot az alkotmány tiltó rendelkezésével szemben. Megindokolt és minden tekintetben kidolgozott indítványát; hogy az alkotmány második paragrafusára töröltessék, átadta a storthing egy tagjának, Störensennek 1839-ben. Mikor *Störensen* igazságügyminiszter lett, magáévá tette *Wergeland* indítványát és a storthing elé terjesztette. Most *Wergeland* azon buzgólkodott, hogy a közvéleményt az emancipáció indítvány irányába hangolja. Ujságcikkekben, költeményekben, vitairatokban küzdött kedvenc eszméjéért. Csodálatosan szép balladákat, legendákat, el-

beszélő költeményeket írt e tárgyban, melyekkel altruista nemes felfogásának maradandó emléket állított.

1842. szeptember 9.-én került *Störensen* indítványa tárgyalásra. *Wergeland* lapjában majdnem emberföltött munkát fejtett ki, sőt a döntő napon a Storthing minden tagja asztalán egy röpiratot talált, melyben *Wergeland* az erkölcsre és emberszeretetre hivatkozva, meghatározó meggyőződéssel sorakoztatja fel a legnemesebb érveket.

A törvény előkészítő bizottságban *Wergeland* győzött.

Az indítvány elfogadását és a Storthing elé való terjesztését határozták el. A Storthingban azonban az indítvány nem nyerte el a szükséges kétharmad többséget.

Wergeland agitatorikus munkájának bizonyítéka, hogy a szavazás eredményének kihirdetése után a karzat füttyült és hangosan elégedetlenkedett.

A kudarc azonban nem lohasztotta le *Wergeland* lelkesedését. Tovább agitált. Eszméjének győzelmét nem érte már meg. 1845. június 17.-én szünt meg nemes szívének dobogása, hat évvel később, 1851-ben, a Storthing megszavazta az ominosus 2. §. eltörlését.

Wergeland sírját Oslóban szép emlékkő jelzi e felírással: „A jog és polgári szabadság fáradhatatlan harcának.”

A hálás zsidók állították az emléket.

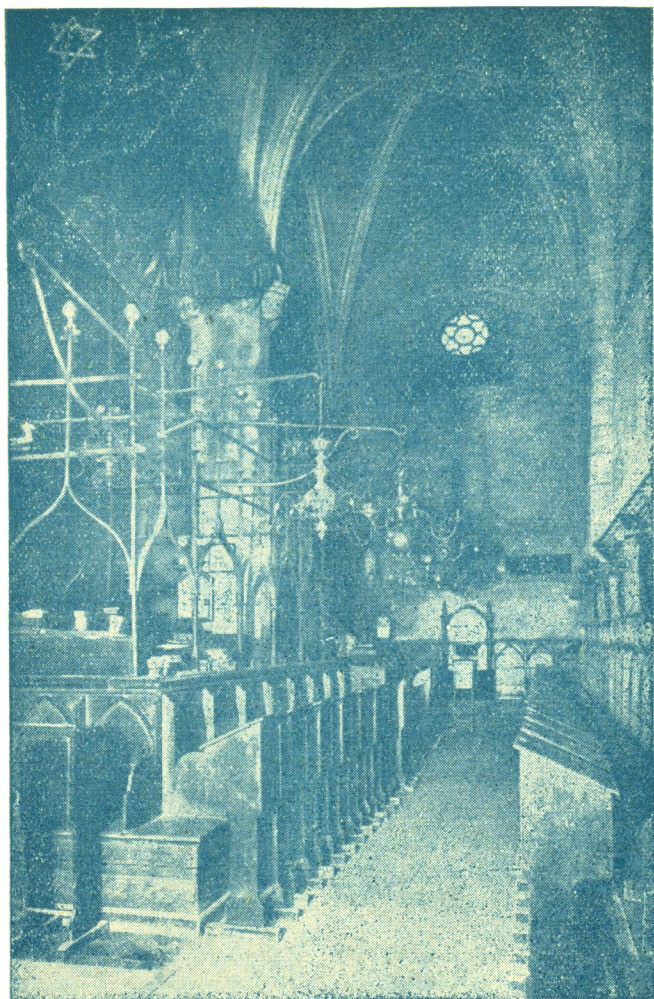
Braun Gyula

משפחה mészárszéke

VI. Aradi-utca 41.

Állandó elsőrendű friss husok
legolcsóbb napi árban.

Figyelmes és előzékeny kiszolgálás.

A prágai világhírű régi zsinagóga.

Prága büszkesége: a majdnem másfélméter mélyre lesüppedt közel 1000 éves zsinagóga.

Az olvasóval szemben a szentéletű *Lőw* rabbi, a *Gólem* megteremtőjének piros bársonnyal bevont ülése, amelyre nem ülhet senki.

Balról a mógen dóvidos hatalmas zászló, amelyet III. Frigyes császár 1648-ban ajándékozott a prágai zsidó hitközségnek azért, mivel — amikor a svéd hadsereg Prágát megostromolta — a hősi védelemben a zsidó polgárok is részt vettek.

Amióta a Pesti Izr. Hitközség a marhahús gabelláját 100 százalékkal a borju húsét 300 százalékkal felemelte, a kóserhús fogyasztás 25—30 százalékkal csökkent.

Ezért a Skót misszió elhatározta, mivel nem bírja el a Pesti Izraelita Hitközség térítő konkurrenciáját, elhagyja a fővárost.

A skót álláspontot legjobban igazolja a következő kis összehasonlítás:

Kóser	Tréfé
Marha hús 220—260	1.00—1.60
Borju hús 2.40—3.40	1.20—2.20

És a rabbi Kollegium hallgat.

Hallgat...

Eszme és rendszer

Az újkori zsidóságban különleges rendszer fejlődött ki az idők folyamán: szem-melláthatóan népcsaláddá nőtte ki magát. S éppen ezen különlegessége által egy rendkívüli képesség fejlődött benne, sőt nevezhetjük ezt képességnél inkább a hasonulásra való belső kényszernek. Meg kell jegyeznünk, hogy a sionisták, orthodoxok és neologoknak nevezett irányzat közt nem ez a hasonulási kényszer képezi a válaszfalat, hanem az ő mibenlétük és a határvonalak, melyeket maguk elé szabtak.

Más szóval, a támadások nem maga a rendszer ellen, hanem annak elérésére kitűzött és használt mód ellen irányulnak.

A célratörékvés módja szabja meg az embernek egész életmódját, s ebben a módban minél nagyobb mélységekre kell törekednünk.

A leginkább elmélyedő, apró finomságokra törekvő út a zsidóság igazi útja.

Mint említettem, az újkori zsidóság igazi alakulata a népcsalád, ezzel azonban semmikép sem akarom azt állítani, hogy ennél jobb és megfelelőbb nincs, hogy ez az amely mindenesetre a legjobb.

Az újkori zsidóság sok jóval kecsgetető rendszere sok és nagy csalódást hozhat. Nem szabad ugyanis szem elől téveszteni, hogy a zsidóság még fejletlen mint népcsalád, ami pedig fejlődésben van, az fejlődésében könnyen megakadhat, elposványodhatik. Ez az oka annak, hogy irányainak szabadoknak kell maradniok, ez a szabadság pedig vizsgálódási és megfontolási kötelezettséget jelent.

A zsidóság az evangéliummal való viszonylatban is vallásra tanúbizonyság maradt, emellett még profán filozófiai tekintetben sem tagadható le hasonló természetű jelentősége.

Meg kell állapítani emberi határokat, történelmi idők utait, művelődéstörténeti hullámokat a megváltozások terét, a teremtő egység hatalmas voltát.

Ezek figyelembevételével kell a népcsalád-zsidóság gondolatát, mint ama igazán érdemes és valódi problémát élni.

Az elmélyedő kutatás köteletségének felismerésében és tudatában sionisták, orthodoxok és neologok egyrészt közeledni fog-

nak egymáshoz, másrészt, mivel más és más vonatkozásban állnak a közös nagy problémával szemben, egyéni jellegüket még jobban kifejezésre juttathatják.

Bármennyire távolodjanak is a világnézet-i felfogások, a törekvések annál jobban törnek az egy, közös cél felé.

A sionizmusnak igaza lesz, hogy a zsidóság mint népcsalád, mely tényleg a nemzetek közt szétszórta, elhagyottan él, nem maradhat fenn a nemzeti akaraterő összekötő magva nélkül, mert enélkül a történelmi bomlasztó erők ellen nem lesz meg az emberi ellenállóereje.

A vallásos zsidó lelkiismerete előtt a zsidó-népcsalád mint az Ábrahám-i tradíciók szellemének megelevenedő képe jelenik meg.

A jobban elmélyedő lélek örömmel éli bele magát a zsidóságban feléledő népegyeniség gondolatába, mely új lelkivilágú nemzeteknek veti meg alapját.

Mindenesetre növeli a gondolkodók azon csoportját, mely a zsidósághoz való tartozását nemzeti szellemben éli és nemzeti kötelességérzetet teremt benne.

Ha pedig az ósdiak, a maradi hitűek a zsidó őshagyományok mutatnak a népcsaláddal való vonatkozásban, feléled bennük a kötelesség, hogy az „Egyedül” kiáltásra visszhang gyanánt, „de az egész nemzet átölelésével” válaszoljanak.

A hasonulásnak nem szabad semmi szín alatt a nemzetek szerint szétagolt zsidóság népcsalád eszméjébe belenyugodnia.

Az alapos harmóniának nemcsak irányzanak, de irányadónak, nemcsak célnak, de cél-mutatónak is kell lennie.

Ez pedig akkor lesz, ha a zsidó népcsaládot keresztény népek is mint ilyent elismerik.

Az igazi szellem okos, s minél simulékonyabb, még ha milyen egyéni is, rokon a többivel.

Ha a zsidóság népcsaládot, a kereszténység népközséget, az európai lét népszövetséget akar alkotni, akkor a zsidóság, kereszténység is európeerség, akkor tényleges és kulturális értelemben hármas, sőt háromféleképpen dimensionált tanui a népek összeköttetésére, őszinte együttműködésére irányuló igazságnak, eszmének.

Prága egyik a világon páratlanul álló érdekessége a Károlyi hidon lévő feszület, amelyen héber betűs, illetve nyelvű felirat van.

Története:

A XVI. században egy zsidó kiköpött a feszület előtt.

Feljelentették.

Halálra, arra ítélték el, hogy a feszület helyén, ahol kiköpött, a Moldvába dobják.

Lőw rabbi a halálos ítélet hírére a várba sietett, hogy hívője számára kegyelmet eszközöljön ki.

A szentéletű nagy rabbi azzal indokolt:

— Szemtanuk bizonyították, hogy a szerencsétlen kiköpött a feszület előtt. De ki tudná igazolni ellenkezőjét, hogy a hívemnek természetes oknál fogva köpnie kellett és ez sajnálatos véletlen folytán éppen a feszület előtt történt?

A legmagasabb bíróság megmástitotta az ítéletet, de elrendelte, hogy a zsidó vagyona konfiskáltassék és abból aranyoztassék be Jézus szobra és aranyból készült héberbetűkből a következő felirat helyeztessék el a feszületen:

*Kadós, kadós, kadós Adonáj ce-
raósz.*

Katona Nándor

A zsidó vallás tilalma folytán a zsidóság hosszú évezredek óta keresztül-távoltartotta magát a képzőművészet-től, kulturális fejlettségének megfelelően nem alkotott megfelelő mennyiségű művet.

Ebből aztán azt a következtetést vonták le a művelődés történetírói, hogy a zsidó nem képes nagyobb festői alkotásra.

Erre alaposan rácsáfolt Katona Nándor, a Magas Tátra most elhunyt legnagyobb festőpoétája. Számtalan kitüntetésen kívül a mestert az a megtiszteltetés érte, hogy a Magyar Nemzeti múzeum és a Szépművészeti Múzeum ismételtén vásárolták meg képeit. A közvélemény megbecsülése pedig abban nyilvánult meg, hogy a készmárki Csúcsot — „Katona Nándor csúcs”-nak nevezte el.

Katona Nándor Akácfa-utcai műtermének ajtója erős vaspántokkal volt felszerelve. Hét lakat alatt őrizte képeit, amelynek minden egyes darabjába valósággal szerelmes volt.

A képvásárlótól egyenesen irtózott.

— Szerelmes ecsetemmel nem azért csábítottam el a szent természettől a képet, hogy aztán profán pénzért hűtlen legyek hozzá! ... mondta a mester.

Csak a legvégső szükségben vált meg egy-egy képétől.

Ilyenkor a mester szomorú volt és egész napon át könnyesek voltak szemei ...

Neiger J.

legelső
rituális étterme

Bdapest,
Teréz-körut 4.

Zsidó szabad egyetem Budapesten

Hevesi Ferenc dr. kezdeményezésére a Pesti Izr. Hitközség zsidó szabad egyetemet létesített.

Az új intézmény iránt nagy az érdeklődés, mivel — amint értesültünk — már igen előkelő tudósokat, nagy írókat és kiváló publicistákat sikerült előadónak megnyerni.

Ho f f e r Á r m i n dr. a rabbiszeminarium tudós professzora a Sulchan-aruch-ból fog népszerű előadást tartani, amely szerint a hitközség elnökének, mint magánembernek s z a b a d tréflit is enni.

Nem kevésbé érdekesnek ígérkezik H e v e s i Ferenc dr. bibliai előadása arról, hogy rabbinak s z a b a d szombat is repülőgépen utazni; (Ezt ugyanis a biblia expressis verbis nem tiltja.)

Jogászi körökben H a j d u Marcel dr. előadása áll az érdeklődés középpontján. A kiváló jogász a Gemóre alapján ki fogja mutatni, hogy a hitközség alelnökének s z a b a d szombaton párbajozni.

P i n t é r Miksa a „kiváló” publicista, az ő közismert pompás irodalmi magyar nyelvezetével a zsidó sajtó etika, morálszabadságról fog előadást tartani. Talmudi citátumokkal fogja igazolni, hogy plágizálni s z a b a d és csak a hitközség pénzéből s z a b a d a zsidó közéletet megfertőzni és a közvéleményt félrevezetni.

A zsidó szabad egyetem tehát valószínűs áldás a magyar zsidóságra.

A vezetőség eme nagy alkotása mellett a gondterhes pesti zsidó polgárról sem feledkezik meg. Néki is s z a b a d — a fentartási költségeket viselni és a megszakadásig elviselhetetlen kultuszadót fizetni.

A: Nem hiszek politikusnak. Még Gömbösnek sem. Lám: százat ígért és csak 95 pontot adott!...

B: Tökfilkó!... Gömbös testvérünk lett. A numerus clausus most már őt is, érinti. Eszerint csak 5 százalék híján revidiálhatta meggyőződését...

XIV. Lajos francia császár idejében Fournier volt az ország legnagyobb iparos. Ő volt az egyetlen polgári sorban lévő ember, aki minden udvari bálon és ünnepségen mint meghívott megjelenhetett.

Egy nagy udvari bálon a császár cerclét tartott és többek között. Fourniért is kitüntette megszólításával.

— Hogy érzi magát monsieur Fournier?

— Felség — ha szabad őszintének lennem — feszélyezetten...

— Miért?...

— Itt mindenki herceg, gróf, vagy legalább nemes, csupán én...

— Értem... vág közbe a császár... majd segíték ezen...

Fourniér szeme felragyogott a boldogságtól.

Néhány nap múlva megkapta a nemesi dekrétumot Fourniér.

A legközelebbi udvari bálra a nagyiparos nem kapott meghívót.

Másnap audiencián jelentkezett Fourniér és megkérdezte a császártól, hogy miért érte őt ez a bántó mellőztetés.

— Kedves Fourniér!... adta a felvilágosítást a császár... Ön mint nagyiparos a legelső, de mint nemes a legutolsó...

Preran Margot
Az Uj Ut kiváló versírója

Szeretet

Olyan lettem, mint egy öreg ember
nem várok többé örömet,,
megelégszem azzal
— a csennel, a békével —
mit Isten világa nyújt a szemlélőnek.

Jó nézni eső után a fényeslevelű
tiszára mosakodott fákat,
mik a frisstű nap alatt ragyognak.
Fűszálakon rezgő harmatcseppek csillogását.
a föld nedvlehetű, zöldfutókás síkját, hal-
(mát.

Szép az Élet,
ha nem hajszoljuk örömeit;
tisztá, áldó békét hint —
s a szeretet csodájára:
— megbocsájtásra mindenkit megtanít...

Penészvirágok

Valami súlyos bűnünk lehet nekünk, Testvé-
(reim.

Akik penészvirágos falak közt élünk.
Milyen dohosak ezek az odúk és mily ned-
[vesek!

Akár földalatti, homályos pincemélyek,
amikbe évszázadokkal ezelőtt
bomlottagyú gyilkosokat élve temettek.
Mi nem öltünk meg senkit.
De bennünk ezek a lakások
megölik az élet örömét s az emberséget.
Ezek a gombás penészvirágok
elsorvasztják a mi virágos kedvünket.
És elgyötört, nehezen ziháló tüdönket.

**AZ ESEMÉNYEK
FORGATAGÁBAN,**

ebben a zűrzavaros időben,
amikor senki sem tudja, mit
hoz a virradó nap, csak az
állhat meg és tarthat ki, aki nem
„veszti el a fejét”! Ez azonban
csak akkor lehetséges ha a test
és lélek állandóan megőrzi a rugal-
masságát. Ezt a rugal-
masságot az

A L P A

menthol — sósborszesszel való
időnkénti bedörzsölés szerzi
és tartja meg. Ez felfrissít, erősít
és megóv minden veszélytől.
Ezt az orvosa is igazolja.

Rabbilázadás Budapesten

Békeévekben a főrabbinak volt a legmagasabb javadalmazása. Ez az 1914. év előtti költségvetésből tűnik ki, amely még a tisztviselők fizetését is részletesen mutatta ki.

Kohn Sámuel dr., a nagy tudású főrabbinak 18.000 korona fizetése volt és külön 2000 koronát kapott a rabbihivatal vezetéséért.

A főtitkár: Weiszburg Gyula dr.-nak a nagy zsidó egyéniségnek 13.500 korona volt a fizetése.

Ugyanennyi volt a javadalmazása Goldziher Ignácnak, a világhírű orientálistának is.

A vezetőfőrabbinak fizetése ma is változatlanul 20.000 pengő.

Ezzel szemben Eppler Sándor főtitkár összjövedelme krbl. 40.000 pengő. (Cca negyedmillió csekkorona, egy millió leu, félmillió dínár.)

E széles körben nagy feltűnést keltő leplezésünk alapján a pesti rabbi-kar fellázadt és deputációt menesztett Stern Samu udvari tanácsos, a hitközség elnöke elé, hogy a javadalmazás paritásos feljavítását kérmezze.

Stern Samu a küldöttségnek kijelentette, hogy a mi ezirányú közleményünk nem egészen helytálló.

Ez a diplomatikusan kijelentés csak arra alkalmas, hogy Eppler főtitkár jövedelme körüli suttyóást fozozza.

Stern Samu kétségen kívül korrekt úr. Saját reputációjának érdekében arra kérjük, ha nem akarja azt az adózó polgárok között burjánzó feltevést szítani, hogy Eppler főtitkárnak, még mindig sok eltitkolnivalója van: hozza a nem egészen helytálló megállapításunkkal ellentétben hitelesen nyilvánosságra a főtitkár összjövedelmét.

A Pesti Chevra Kadisa Előljáráóságától.

Budapest, VII., Erzsébet-körút 26

HIRDETMÉNY

a Pesti Chevra Kadisa tagfelvétele tárgyában.

A Pesti Chevra Kadisa Izr. Szentegylet 1932. évi november havában

tagfelvételeket

tart. A felvételre váró jelentkezés a titkári hivatalban (VII. Erzsébet-körút 26 sz. a) legkésőbb

1932. november 10-ig

eszközleendő, ahol a vonatkozó jelentkezési űrlap átvehető.

A felvétel tekintetében mindenemű felvilágosítással készséggel szolgál a titkári hivatal.

Budapest, 1932. szeptember havában.

**A Pesti Chevra Kadisa
Előljáráósága**

Fotó „Speciál”

ANDRÁSSY-UT 50.

(Oktogon-tér)

A műterem vasárnap és ünnepnapokon is este 7 óráig van nyitva

Speciális GYERMEKFELVÉTEL !

Felvétel borus időben is.

Bejelentés !

Névai Lajos lapunk belmunkatársa a közeli hetekben Kassa vidéki előfizetőinknél tiszteletét fogja tenni. Nagyon kérjük a t. előfizetőinket, hogy munkatársunkat szeretettel fogadni méltóztassanak.

Névai Lajos kollégánk fényképes igazolvánnyal rendelkezik és fel van jogosítva, hogy hivatalos nyugtáink ellenében előfizetési díjakat felvehessen.

A Szerkesztőség.

Emlékezés néhai József főhercegre

József főherceg megboldogult atyjáról, József nádorról rengeteg anekdota forog közszájon. Ezekből kettőt közlünk, amelyek a népszerű főherceg humorát és főleg liberalizmusát jellemzik.

*

Alcsúton a kastélyt renoválták.

Az iparosok a fizetésen felül teljes ellátást is kaptak.

Reiner Jakab szobafestőmester hit-hú zsidó lévén, a vele együtt dolgozó 14 éves fiával, a falubéli zsidó korcsmárostól hozatta ebédjét.

A kis fiú siető léptekkel vitte az ebédet.

A kertészek között lévő idősebb ember szólt rá:

— Mit viszel édes fiam?...

— Kóser ebédet az apámnak, mert mi nem esszük meg a kastélyban készített tréfli kosztot...

— Hadd kóstoljam meg édes fiam.

— Tessék kérem...

Az öreg úr megkóstolta az ételt.

— Csakugyan pompás ez az étel. Nem csak kóser, hanem finom ízű is.

A kis Reiner gyerek nagyon szeretne volna látni a főherceget.

Egy ízben amikor a kastély előtt sétált József főherceg, Reiner Jakab az ablakhoz hívta fiát:

— Látod!... Itt megy éppen a fenséges főherceg...

— Nem csapsz be engem édes apám. Ezt a szegény öregot én jobban ismerem,

mint te... Naponta adok neki a mi ebédünkből...

*

Alcsút szomszédságában Bicskén egy zsidó földbirtokos telepedett le.

Az új földesúr átkocsikázott Alcsútra, hogy a főhercegi kastélyt megtekintse.

A kastélyhoz érve, egy öreg úr botjára támaszkodva pipázik a kertben.

— Ugyan bátyám uram, a kastélyt szeretném belülről is megtekintni. Nem mondaná meg, hogy kihez forduljak kérésimmal?

— Ide tartozom én is... Ha tetszik elkalauzolhatom...

Amikor eztán mindent végig nézett a földbirtokos, megköszönte kísérlőjének szívességét és egy ezüst forintot csúsztatott kezébe.

A főherceg elvette, megköszönte a pénzt. Este feleségének adta:

— Ime édes szívem, — szólt mosolyogva — ezt kerestem ma... Igaz, másfélórát dolgoztam érte...

Anyám, egy narancsfa üzen

Anyám, egy narancsfa üzen,
Tel-Aviv mellett szökkent ki a földből
karcsú terebélyesen,
illata fojtó aranyfátyol
fekszik a szívemen...

Anyám, egy datolyapálma sír
forró nagy olajkönnyeket miattam —
őrt áll valahol a haifai parton,
a kikötőben keresi arcom
reggeltől estig árnyéka körbe jár,
körbe jár és vár
reám vár, aki itt maradtam,
cipelve bús Hidegországon át
héber dalokba burkolt néma lelke
és hív és kiált...

Anyám, én egyszer arra jártam
s azóta bennem minden élet
csak menne, futna, száguldana, szállna,
mert a narancsfa illata hív,
és sír a parton egy datolyapálma...

Patai Éva.

Hasznos tudni,

hogyan sokféle betegségnek vehetjük
előle

ha **Schmidthauer**

természetes **Igmándi**

keserűvizéből félpohárral
elegendő, de sok esetben
már néhány evőkanállal is.

Utastás minden palackhoz mellékelve!

Kapható mindenütt!

„Testvérünk vagy!”

A Pesti Chevra Kadisa tagfelvételi toborzója.

Ös idők óta nagy sollemnitások között történik szerte a világon a Chevra Kadisák tagfelvétele. A kiengesztelési nap hangulatához hasonlóan, lerázva magáról mindent ami földi, átszellemülve, megítasottan az entuziasmus-tól, amit a zsidó vallásbölcsezet „rochnijausz”-nak nevez, jelenik meg a hittestvér a szentegylet előtt „*sich einkaufen in der Chevra*”, — hogy ezzel a régi terminológiával éljünk, — avégből, hogy tagjává váljék annak a nagy közösségnek, amely a sírig kíséri őt.

A nagyvárosi élet örökös zajában, ahol az emberek a legmesszebbmenő idegéletet élik, kiváltképen ma, a háborús és forradalmi éveket követő teljes gazdasági, pénzügyi és vagyoni összeomlás, a viharzó gazdasági krízisek közepette, amikor a valláserkölcsi ideológia is, — fájdalom, — úgyszólván teljes hajótörést szenvedett, — valóságos oázis a pusztaságban, a zsidó közösségnek ez a nagyszerű intézménye.

Páratlan szegénygyámolítási osztálya, amely 8—10.000 hittestvért segélyez, zsidó intézményeket támogat, segítő keze mindenüvé elér, ahol arra szükség mutatkozik.

Az európai nívón álló *Aggokháza*, ahol elhelyezkedést talál öreg napjaira cca 230 ápolat, akiknek nagyrésze a társadalom azon rétegéből került ki, akik felekezeti életükben nevet szereztek maguknak, szerepet játszottak és becsülettel teljesítették kötelességüket úgy a felekezettel, mint a társadalommal szemben.

Szeretetházában ez idő szerint 80 gyógyíthatatlan beteget ápol a *Chevra Kadisa*.

Felnőtt *Vakok Otthonában* részint teljesen díjtalan ellátást élvező vakokat, részint gyógyíthatatlan betegeket ápol.

Nem szólva a díjtalan temetések sok számáról, amikor a *Chevra Ka-*

disa a tényleges „cheszed sel emesz”-t gyakorolja a nagy nélkülözések, testi és lelki szenvedések között őseihez megtért testvéreivel.

Ezen egyesülésnek még ha vallási szabályaink imperative nem is írnák elő, minden meleg szívű zsidónak kötelessége tagjává lenni. Mert nu az, amit magunkkal viszünk egykor, mit mutathatunk fel küzdelmes, rögzös életpályánk végén a legfelsőbb ítélőszék előtt, ha nem, amit a próféta mond: „*v. hólach löfonechó cidkacho*”, előttem halad és vezet téged a jótékonyságot, amit e földön gyakoroltál.

Zsidó testvér, aki még nem tagja a Szentegyletnek, első és legkedvesebb kötelessége, hogy felvételre jelentkezék a *Chevra Kadisánál*, hogy része legyen abban a nagy átfogó, építő munkában, amely úgy a maga, mint a gyermekei számára maradandó, örök tőkéjét fogja képezni az igaz jövőendő világban.

Lakos András :

Évszakok

Szeresd a termő némaságot:

Tavasszal fakad a szerelem.

Öleld magadhoz a világot

S arcod láztól lesz piros,

S ajkad vágytól vértelen.

Ügyelj a nyárra! Lázvirágot

Fakaszt, ha mohó a szerelem.

Tüzei olthatatlan lángok.

Arcod vágytól lesz piros

S ajkad láztól vértelen.

Sirasd az őszi némaságot:

Hervadó virág a szerelem.

Az ősz feloldja szomjúságot

S arcod bortól lesz piros

S ajkad bűtől vértelen.

Tiszteld a téli némaságot,

Ha a kedv sötét, s a haj fehér,

Vén szívekben a pislá-lángot

Könnyen elfújja egy kőszó szél.

Tiszteld a büszke némaságot!

J' accuse! . . .

Az Új Út szokatlan rovatot nyit.

E helyütt névtelenül olyan, a zsidóság szempontjából felette érdekes munkát közlünk, amelyet írója kitérése előtt írt.

Ez a novella valósággal izzik a zsidó öntudattól. Írója a legveszélyesebb időkben bátran küzdött hittestvérei érdekében és gerinces zsidó magatartása miatt hosszú évi börtönbüntetést szenvedett el...

Elvesztettük.

A veszteségért a Pesti Izr. Hitközséget vádoljuk és tesszük felelőssé, amely az írókat nem igazi értéke, hanem a hitközség vezetőségével szemben folytatott politikája szerint klasszifikálja.

Sajele hitet választ

A főúton tömeg hullámozott. A házak mentén kétoldalt feketét a sokaság. A tömeg izgatottan leste, mikor ereszkedik alá a menet a budai várból. Az úttesten poroszlók és lovas zsoldosok örködtek, hogy a kíváncsi, námszó had át ne lépje a kordont, amelyet deszkából róttak az ácsorgó nép és a hivatalos személyek közé.

A nap sugarai a levegőben táncoltak. Egy szellő rápattant a forró tűzsugár hátára és elszárgult vele. Az égen kis, tépettszélű felhőfoszlányok úszkáltak. A vándordombról kürtrivalgás jelezte, hogy az Egyház szolgálai elindultak. A hegyről tömjénillat füstjét kergette feléjük a szél. Lenn az utcán mint megnyitott érből a vér, lassan szivárgott a sokaság a városháza felé. A menetet a bánáti dzsidások fehér csapata nyitotta meg. A paripák lassan, büszke fejtartással toporzékolnak a nehéz ezüstveretű vérték alatt. A lándzsák fénye megfürdött a napfényen. A lovasok arca verejtékben úszott és a sisak alól gyöngyöző cseppek peregték végig barázdás, napbarnított képükön. A dzsidások után a tolnai svábok menete lépdelt el fényesszőrű, széles hátú lovaikon. A testőrök után a városbíró, Blank András uram tünt fel tizenkét esküdtje élén. A városbíró testét aranyospalást fedte, veres és kék himzéssel tarkítva. Kezében magasra tartotta ezüstveretű botját, a bírói méltóság jelvényét. A sokaság a levegőbe dobálta süvegét és úgy éltette bíráját.

— Vivat Andreas Blank!

— Éljen Blank András, városbíránk!

A városbíró mosolyogva hajlongott jobbról-balra, mint imbolygó nád-szál a szélviharban.

A hivatalos városi urak után a császári udvar méltóságai léptek el. A levéltárnok, a pohárnok és tárnokmester, az istállómester, a szebeni gróf és a pozsonyi gróf. Furcsa köntösüket, szeszélyes sisakjukat megbámulta a tömeg, csillogó és kipirult orcákkal tárgyalták meg az eseményeket, míg újabb látnivalók nem kötötték le figyelmüket. A nyitrai püspök közeledett. Előtte a kanonokok serege lépdelt, akik hangos latin énekkel dicsérték az Urat. Bíborveres mennyezet alatt, amelyet négy kispap tartott, jött a püspök. Hatalmas, szélesvállú férfiú volt, előreugró állal, és merészen hajló orral. A püspök mögött, mint néma karthauziak serege, szerzetesek és papok vonultak el alázatos, földreszegzett tekintettel.

Az Egyház szolgálai után, széles, kerekhasú batárban sápadt, ötesztendős zsidó gyerek ült. Mellette kövér, szélestestű férfiú terpeszkedett. Homlokáról csurgott a verejték és váltig azon igyekezett, hogy a hintó fedelét kissé hátrább szorítsa. Mikor a harsogó éljen elhangzott a kocsijáig, mosolyogva hajolt ki a fedél alól és kezével intett a tömegnek.

— A keresztapja! — súgták az emberek. — Az alispán lesz a keresztapja... Balajthy uram... Comes de Veszprém...

A jezsuiták temploma előtt megállt a menet és a felvonuló méltóságok megtöltötték a templom középső hajóját. Középen kis tisztást hagytak a neofita és a keresztapa számára. Mire a batár odaérkezett, a püspök és az Egyház alacsonyabb rangú szolgálói a szent eszközökkel felszerelve várakoztak már a tévelygő-jövevényre, aki ma Krisztus alattvalója készült lenni. Balajthy uram kézenfogta a gyereket és úgy vezette be a sokaság fala között a templomba. A gyerek úgy nézett a bámulókra, mint az áldozatra szánt bárány nézhet a ceremónia mestereire.

De ment ellenkezés nélkül. Csak amikor barátságos kezek meg akarták simogatni ijedt arcát, húzódott hátra, Balajthy uram palástja mögé.

Az Egyház a felséges királyasszony világos utasítása és rendelkezése szerint cselekedett ma. Szigorú törvény szólt arról, hogy zsidót, öreget, vagy gyereket saját akarata ellenére nem szabad megkeresztelni. Hat éven felüli zsidót csak apja engedelmével, hat éven alulit pedig sehogysem... Azaz, hogy egy kivételes és rendkívüli esetben mégis. Akkor ugyanis, ha a tévelygő, hat éven aluli mőzeshitű olyan mély bölcsességet és szellemi érettséget árul el, hogy méltónak bizonyul arra, hogy Krisztus Egyházának tagja legyen. Ezt a szellemi fejlettséget és alkalmatosságot azonban szigorú tekintetű bírák előtt kellett bebizonyítani. Az Egyház részéről legalább egy püspöknek és hat kanonoknak kellett jelen lennie, a város részéről a városbíróknak és esküdtjeinek, a céhek kiküldöttjeinek, és a porszlók kapitányának. Ma azonban jelen van a lengyel és a nápolyi követ, a császári udvar hivatalnokai, a sókamarák tisztjei és a vámok főbérloői. Nevezetes eset volt a mai, mert nem elegendő, hogy egy ötesztendős héber gyereket kellett az új hitbe bevezetni, de ez a gyerek, Sajele Hirsch, Hirsch Majernek, a dunántúli országútnak bérlojének, Buda leggazdagabb zsidájának volt az egyetlen fia.

A kíváncsiak és a hivatalos személyek tehát egyforma izgalommal lesték, mit fog kérdezni a püspök a zsidógyerektől és hogy fog megfelelni a kis hitetlen, amivel aztán fényes tanujelét adja szellemi fejlettségének.

A nyitrai püspök úr öminenciája nem élt vissza a nagyszámú közönség türelmével. A gyereket maga elé vezettette, leendő keresztapjával együtt és előbb Balajthy Comeshez intézte a szokásos kérdést:

— Nemes és nemzetes, kis- és nagybalaji Balajthy István, Veszprém grófja és Pilis vármegye viceispánja, miként jutott tudomására és miként győződött meg róla, hogy Hirsch Ezsajas öt esztendős budai zsidó ifjú, Krisztus vallását akarja követni?...

A gróf kihúzta magát, büszke tekintettel széjjel nézett az előkelőségeken, akik a templomot megtöltötték és úgy felelt a kérdésre:

— Nevezett izraelita ifjú maga jött házamba s felkínálkozott, hogy Egyházunk híve akar lenni. Nevezett izraelita ifjú kérést tudomásul vettem és azt az Egyház tudomására hoztam...

A püspök bólintott, ami azt jelentette, hogy a felvilágosítással meg van elégedve. Aztán a gyerekekhez fordult:

— Fiam, nevezetes lépésre határozta el magad. Egyházunk hívei közé akarsz lépni. Bölcs törvényeink ezt megengedik, de előbb be kell bizonyítanod, hogy érett elmével és kellő bölcsességgel rendelkezel, hogy ily súlyos kérdés felett dönhess... Ép ezért megkérdem tőled: Kényszerített-e valaki téged, hogy idejőjj?

— Nem! — suttogta a fiú.

— Nagyon helyes! — folytatta a főpap. — Mert Egyházunk nem tereli erőszakkal az ő nyáját az aklába, hanem oda önként jönnek... Megértetted?

— Meg! felelte Sajele.

— Nos, ha megértetted, akkor látom, hogy elég érett elmével rendelkezel...

A püspök úr intett egyik kanonoknak, aki elvégezte a szent ceremóniákat. Sajele Hirsch megfelelt. A szent keresztségben a János nevet nyerte.

*

Sajele a Balajthy-kastélyba került. Az apja csak akkor tudta meg, hol van a fia, amikor az már átesett a szent keresztségen. Hiába szaladt fűhöz-fához, a dolgon nem lehetett segíteni.

— A gyereket nem kényszerítette senki! — utasították el a kétségbeesett apát mindenünnen. — Elég okos, elég éretteszű gyerek, tudta, mit csinál...

— Egy ötesztendő gyerek? — zokogott fel az apa.

— Igen, egy ötesztendő gyerek! — felelték neki.

Hirsch Majer hazament és megszakgatta a ruháit. A szobájába szalmát szórt el, zsákot terített a földre és sarujába hamut szórt. A gyereket meggyászolta, elsiratta ép úgy, mintha eltemette volna három lábnyira a föld alatt...

Az idő telt, a nevezetes esetet el is feledték.

Hirsch Majer tovább szedte a vámot a budai és fehérvári országúton Szakállá megfakult, mint késő őszön a harmatos fűre ráült dér. Háta hajlottra görnyedt és keze reszketett, amikor vámszedő legényeitől elszedte a garasokat. Hiába gyúlt azonban házában halomra az arany, nem volt lát-szatja. A legények nem tudtak annyi hintót megállítani és annyi vásároló mesterembertől elszedni a vámot, amennyi elegendő lett volna Hirsch Majernek. Emberei sehogysem tudták megérteni, hová tűnik el a pénz, mit csinál a vámbérlő a temérdek kincsesl...

Majer Hirsch a fia számára gyűjtötte halomra a pénzt. Hasele számára, ki a szent keresztségben a János nevet nyerte.

A törvény szerint a nevelőapának joga van arra, hogy a nevelési és tartási költségeket a zsidó apától követelje. Igaz, hogy a gróf eleddig nem vette igénybe a vámszedő Hirsch pénzét és nem élt a törvényadta jogaival. De azért Hirsch ép úgy félrerakta a garasokat, mintha minden darab ken-yérre kellene Sajelenek.

Tavaszi volt... a mező hátáról lepattogzott a jég és a hórég alól kicsiny, fehérszínű virágok ütötték fel a fejüket. Majer Hirsch künn állott a vámnál, az esztergomi országút torkánál. Az út, mint ezüstös kígyó siklott tova és tűnt el a hegyek között. A nap feje fölött ragyogott, de azért a hideg vérvirágokat rajzolt orcájára.

Hirtelen észak felől két lovas vágatott a vám felé.

A vámszedő legények elébök álltak, hogy feltartóztassák őket, Hirsch az út szélén állott, nehogy eltapossák az eszeveszett lovasok.

A két lovas nem állt meg.

Az egyik fiatal, rózsásarcú gyerek ostorával lesújtott Majer Hirsch arcába.

A korbács nyomán vér serkedt és a szürke szakállon piros csík futott végig.

— Nesze, zsidó! — kiáltotta a legényke, — Ha pedig vám kell, gyere fel érte a kastélyba... Balajthy János vagyok...

Majer Hirschet a legényei fogták fel, hogy össze ne roskadjon. A sebet bekötötték és Hirsch a vámbérlő megindult a város felé. Egyenesen a városbíróhoz.

— Mi a baj, Hirsch szomszéd? — kérdezte a bíró.

— Nem nagy, városbíró uram — mondta remegő hangon a vámszedő. — Balajthy János, ha jól tudom tizenkét esztendővel ezelőtt: Sajele Hirsch,

elvágtatott vámszedő legényeim mellett és a vám helyett az arcomba csapott... Városbíró uram, Sajele Hirsch igen éretteszű gyerek, állítólag már ötesztendő korában fényes szellemi képességekkel volt megáldva...

— Ugyan, ugyan, Hirsch szomszéd — legyintett a kezével a városbíró. — Mit akar egy tizenhét esztendőes gyerektől?! Nincs annak még annyi esze!...

A vámszedő kifordult a kapun. Sietett haza. Otthon pedig felnyitotta a vaspántos ládát s előszedte a tallérjait, mit tizenkét esztendő óta gyűjtött halomba. Volt vagy hatszáz. Aztán leült az asztalhoz és zacskóba egy levelet csúsztatott.

„Nagyságos gróf úr — írta — tizenkét esztendővel ezelőtt házába fogadott egy zsenge, ötesztendőes zsidógyereket. Bizonyos Sajele Hirsch nevűt... Eddig nem kérte tőlem a fiú neveltetési költségeit és én nem küldtem. De ma meggyőződtem róla, hogy Sajele nagyszerű nevelésben részesül... Bebizonnyította rajtam... Én tehát, hogy hálámat letörlesszem, itt küldöm ezt a hatszáz aranyat, nevelje csak továbbra is így a fiút!...”

Reggelre eltűnt a városból Majer Hirsch, Balajthy Jánosnak, a veszprémi grófnak nevelt fiának az édesapja.

A makkabeus tipus

Irta: Dr. Edelstein Bertalan.

Az őskorban harcos nép volt Izráél. Félénk, bátortalan nép nem indulhatott ellenség legyőzésére, nem foghatott hozzá a honfoglaláshoz. A vas nem dermesztette meg ereiben a vért, a csatakiáltás nem csüggesztette el szívét. Vezérei is küzdelem és tanítás, harc és lelkipeladatok közt osztották meg idejüket és erejüket.

Mózes népének testi felszabadításáért éppen úgy küzd, mint lelkiszabadságért. Élijahu karddal kezében kél a bálványimádók ellen, mint ahogy a lélek csendes sejtésében találja meg az Istent.

A két birodalom fennállása idején Palesztina a körülfekvő nagyhatalmak ütköző pontja. Északon a szír, asszír, babilonai hatalmak, délfelől Egyiptom fenyegették, itt csaptak össze, ez volt ősi idők óta a hadak útja, az országút észak és dél között. Résen kellett lenni, hogy a dúló hadakat országhatárán visszautasítsák. Évszázadokig állta Izráél ezt az emberemésztő, népet felmorzsoló küzdelmet, míg önállósága és függetlensége áldozatul nem esett e hatalmak állandó torzsalakodásának.

Egy ideig még harcos nép maradt Izrael. Egyiptom például izraelita csa-

patokat használt fel határőrségnek Elefantinében. Megbízható, bátor népnek ismerték. De az idők folyamán és főleg a talajuktól elszakított száműzöttekben csökken a harci hajlam, a Biblia békés teje enyhe tápláléka, Izrael megszokja a szenvedést, vitézi kedve lelohad, teste gyöngül, elkorcsosodik.

Kétféle izraelitát ismer ebben a korban a történelem. Az egyik a közönyös, alkalmazkodó, beolvadó, aki csak testi életet él, és tompa egykedvűséggel fogadja a reászakadó sorsot az ő népi összefüggésével nem törődik szorosabb kapcsolatot az eszmével nem tart fenn, sőt egy kis külső nyomásra áldozatot is hajlandó hozni. Utánozzák azt, ami idegen, akkor is, ha rosszabb az ősi szokásnál, családjaikba bebocsájtanak minden idegen törekvést, még ha vele sírját is ássák nemes életfelfogásnak, szent ideáloknak. Komoly vezetógondolat nélkül való, igaz tartalom és célkitűzés nélkül szűkölködő, nem élet, hanem tengődés.

A másik: aki mélyen átérzi a zsidóság és az emberiség életfeladatát, akinek szívét sebzi az igaz szabadságnak és a lelkiismeretnek elnyoinása,

aki egész hevével ragaszkodik a mult-hoz, és gondolja a kapcsolatot Izrael hagyományaival, de tehetetlenül szemléli a népre nehezedő kegyetlen elnyomást, beletörődik a megváltozhatatlan sorsba. Szenved, megalázkodik, vérét is ontja, jámbor megadással, de nem lázad, nem iparkodik lerázni nyakáról a kényúr jármát.

Az alkalmazkodó és az alázkodó zsidó típusát fejlesztették ki a makabeus kort megelőző idők.

A makabeusok újra elismerést szereznek a zsidó névnek. Ujra harcossá válik a nép, újra fegyver kényszerül a kezébe, de most már nem anyagi célokért, még ha oly magas is a cél, mint amilyen a honfoglalás, most az ország visszafoglalás, most az ország visszafoglalása csak másodlagos feladat a főcél mellett: a szentély visszaszerzése pogány kézről, a vallásszabadság, az Egyisten neve, a szent eszme jövője, a világ megváltása a sötétség átkától, a szentség fényének elterjesztése.

Amikor úgy tetszett már, hogy a hellenizmus az élet könnyebb felfogásával, gondtalanabb, kényelmesebb, vígabb világszemléletével legyőzi a súlyosabb, a komolyabb és komorabb bibliai gondolatot, hogy a Palesztinába hatolt görög néprétegek, a harcosok és kizsákmányolók lazább erkölcsi felfogása és örök vigadózásban, dinom-dánomban, testedzésben kimerülő, az erkölcsi magasságoktól irtózó könnyelműsége diadalmaskodik a prófétai szellem fölött; amikor az erdőnek azért kellett reszketnie, mert belőle került a nyelv abba a fejszébe, amellyel őt akarták kiirtani; mikor magából a zsidóság sorából támadtak árulók, akik gyengébb és keményebb erőszak alkalmazását tanácsolták az ellenségnek; mikor beteljesedni látszott a vészjósló szó: *noflo, lau szán-szif kum, beszulász jisroel* (Ámosz 5, 2) elesett, nem fog többé feltámadni Izrael hajadona — akkor keletkezett a közömbösek, a beolvadók, az alkalmazkodók és a megalázkodók, a csendben szenvedők, a mártírok két csoportja, típusa között a harmadik, akkor még ritka típus, az *igazságérzet, vallásért, lelki szabadságért küzdő*

zsidó. Mert Nebukadnecár vagy Antiochus Epiphanes csak addig részesül királyi tiszteletben, míg az állam iránt kívánt kötelességteljesítést s követeli a zsidóság pénz- és véráldozatait — alapítja meg a midrás (Sir hasirim r. 2, 30), — de mielőtt vallási ügyeinkbe avatkozik, mielőtt kényszert akar gyakorolni lelkiismeretünk fölött, belavatkozni legsajátabb dolgainkba, akkor csak gyenge, halandó, tévedő, gyarló ember, mint akárki más és a zsidóságnak jogában áll vallási igazait megvédeni vele szemben.

Az agg Matiszjohu serkent fel a vallás védelmében, a hős Juda mint kalapács csapott le azokra, akik a lelkiismeretet akarták béklyóba verni. A görögök nagy ámulatára! Mert láttak már ádáz harcot aranygyapjuért, elrabolt királyleányért, megsértett kérő becsületért, anyagi javakért, új területek hódításáért, de hogy ilyen vagy olyan Istent imád-e valaki, mikor az amúgy is mindegy, mikor egy istenséggel több vagy kevesebb igazán nem számított, ezt a görög nem értette.

Izrael példát szolgáltatott rá, hogy erkölcsi javakért érdemesebb háborúba indulni és hogy az eszméért vívott harc a törpét és hőssé teszi, *háchájlos jaumár gibaur óni*, a gyengét is vitézzé.

A makabeusok ajkán és örökké emlékeztetes hőstetteik által új értelmet nyert az idézett prófétai szó, önérzetre sarkaló, kitartásra buzdító, a közönyösek és a némán vértanu kínokat szenvedőket, az elkorcsosult és az önmagukkal vívódó zsidókat egyaránt új életcélra ébresztő, igazi hivatásukra eszméltető értelmét: *nófló, lau szán-szif, kum beszulász jisroel*, elesett, de többé nem, *támad fel* Izrael hajadona.

A zsidó néplélek nem a küzdelmeket és a győzelmeket tartotta meg emlékezetében s dolgozta fel legendává, hanem az olajos korsót, a béke jelképét és a menórát, a világosságnak, a fénynek szimbolumát. Békés munkával, égő lekesedéssel kívánja az emberség üdvét szolgálni, akar a lelkiismeret szabadságáért, elme világosságáért s a lélek szent fényéért küzdeni.

Erős lelkek

Irta: *Dr. Reiner Imre*, az orth. központi iroda jogtanácsosa.

Esteledett. A fakó ablaktáblákon bágyadtan, megtörtén verődtek át a leszálló napnak utolsó sugarai és fáradtan, rezegve siklottak végig a kis szoba barna, szegényes bútorain. A kopott, takaratlan asztal mellett két férfi ült egymással szemközt. Egy öreg, meg egy fiatal. Az öreg feje, tipikus okos fő. Nagy, domború homlok, nyugodt, szelíd értelmes arc, melyet puha, hófehér szakáll vesz körül. Az arcban két mélyen fekvő, jóságos nézésű, beszédes kék szem ragyog.

Ennek a higgadt, nyugodt, mosolygó öregnek ép ellentéte a vele szemben ülő ifjú. Halovány, beesett csontos arcát rendetlenül nőtt pehelyszerű szakáll övezi s ezüstkeretű nagy pápaszeme alól két riadt, nyugtalan szem tekintget szét. A sok tanulás megörölte idegeit és keskeny gyöngye hátát meggömbölyítette a szakadatlan ülés. Amikor beszél, minden izében mozog, hadonászik, mintha száz láthatatlan ellenséggel vitázna. Míg az öreg ajkáról a bölcsesket jellemző hideg, csöndes, fölényes nyugalommal pereg a szó:

— A lélek épp oly része a testnek, mint akár a kéz vagy a láb. A tulajdonságai is olyanok. Épp úgy megbetegedhet, épp úgy meggyógyulhat, mint ezek. Persze, a betegségek igen különfélék lehetnek. Akárcsak a testiek. Vannak könnyebb természetű, jelentéktelen betegségek és vannak nehéz, súlyos, kóros állapotok.

— És vannak teljesen gyógyíthatatlanok — egészíti ki az ifjú.

Az öreg ajkán a nagyon okos emberek öntudatos szelíd mosolygásával, a fejét rázza.

— Nem, Juda, — mondta csöndesen. — A lélek betegsége sohasem gyógyíthatatlan. A leggonoszabb, legromlottabb, legelvetemültebb lélekből a legnemesebb válhat. Persze környezet, alkalom kell hozzá.

— A hitvány kavicsból akkor sem lesz gyémánt, ha örökké gyémánt között fekszik is — mondta a fiatalember meggyőződéssel.

Az öreg kissé emelkedettebb hangon felelt:

— *Ebben tévedsz, látod.* Amikor a gonosz lelket hitvány kavicsnak, a nemeset pedig gyémántnak mondod. A lélek mind egyforma. Kezdetben persze. Amikor még nem mótelyezték meg az aljas indulatok. Amikor még nem rontották meg a gonosz erkölcsök. Ilyenkor még minden lélek egyforma. Tiszta, fehér, érintetlen. És szomjas, mint a forró nyári időben a száradt, szikkadt anyaföld. És mohón azokat a — jó vagy rossz — tulajdonságokat szívja magába, amelyek legelőször kerülnek a közelébe. A gonosz lélek tehát sohasem önmaga gonosz. Csak gonoszsággal van átitatva.

— De ezt a gonoszságot sohasem lehet belőle egészen kisajtolni.

— Ki lehet. Az igaz, hogy többnyire csak nagy, fáradságos és kitartó munka árán. De ki lehet. Gondos és rendszeres oktatás, leginkább pedig a jó példa mindig megtermi a maga gyümölcsét. Néha kevesebb, gyakran több idő alatt olyanná formálódik át a lélek, amilyenné az idomító kéz akarja.

— Sohasem gyökeres ez a változás — mondta az ifjú.

— Azt én sem mondtam. Ugyanolyan kitartó és hosszú nevelés a lelket az ellenkező eszmének is újból megnyerheti. Mert könnyű, ingadozó portéka a lélek. Rendesen abba az irányba úszik, amerre korának vagy szűkebb környezetének felfogása, gondolatvilága sodorja.

Juda idegesen kapta fel a fejét.

— Hogyan? Hát tagadod, hogy léteznek: egyenes, tántoríthatatlan, hajlíthatatlan lelkek? Tagadod, hogy vannak megingathatatlan jellemű

emberek, akiknek, jóban vagy rosszban, az mindegy, önálló, senki és semmi által nem befolyásolható véleményük, világnézetük és felfogásuk van? Akik kemény, határozott, át nem formálható lelket hordanak büszke keblükben és nincsenek, gyöngé réti-nád módjára, alávetve az uralkodó áramlatoknak? Tagadod ezt?

A vitatkozó talmudistának minden szenvedélye és heve benne volt az ifjú hangjában. De a szelídarcú öreget ez egy pillanatra sem hozta ki a sodrából. Nyugodtan, fölényes mosollyal arcán, de azért határozottan felelt:

— Tagadom! Hogyne tagadnám. Akadnak ugyan emberek, ritkán persze, akik egy eszme, egy elv mellett tartanak ki mindhalálig. De bizonyos, hogyha ezek az emberek véletlenül egy másik, épp elenkező elv katonáivá lettek volna, hát akkor ehhez az elenkező nézethez épp oly szívós és makacs kitartással ragaszkodtak volna, mint mostani felfogásukhoz.

Az ifjú, mint akit kegyetlen, fájdalmas tördöfés ért, egész testében megremegve szisszent fel:

— Ez cinizmus! Hogy tarthatod az ember nemesebb felét, a lelket, ilyen hitványnak?

— Én nem tartom hitványnak. Csak gyöngének tartom. Gyöngének, ingadozónak és olyan puhának, mint a melegített viasz.

Az ifjú azt hitte, hogy most mégis ő kerül felül. Kiegyenesedve, fölényesen mondta:

— De én most nem ezekről az átlag-lelkekről beszélek. Hanem az erős szilárd, tántoríthatatlan lelkekről.

Az öreg előbb megnyomkodta hüvelykujjával pipája tűzét, majd néhány erős, hosszúlélezetű szippantással gyorsabb, elevenebb égésre ösztökelte a kialvófélben levő dohányt, aztán legyintett egyet a kezével.

— Én is azokról beszélek Júda. Mert nekem sok, nagyon sok esztendő óta már csak egy szánakozó és lenéző mosolyom van, amikor szilárd, rendületlen és tántoríthatatlan lelkekről hallok.

— Egyszer régen magam láttam, amikor egy ilyen büszke, önérzetes, hős lélek néhány pillanat alatt teljesen összetört, összezúzódott, megsemmisült. Ezt sohasem fogom elfelejteni. A maga rettenetes tragikumával fenséges nagyszerű látvány volt, amint a büszke, gőgös öntelt lélek hirtelen, egyszerre, minden átment nélkül egy megriadt madárka módjára, reszketni, remegni kezdett. Megmosolyogtatott és megrendített, amint villámtól sujtott sasként, a büszke felhők közül alázuhant a porba. Akkor láttam egy büszke, önérzetes lelket összezúzva, összetörve nyomorultan vergődni a lábaim előtt. És azóta jelenik meg ajkamon egy lenéző és szánakozó mosolygás, valahányszor önérzetes lelkekről hallok.

Az öreg szemei úgy fénylettek, mint két karbunkulus. A lenézésnek és megvetésnek minden tüze ott lobogott a tekintetében. Az ifjú homlokáról eltűnt egy csomó ránc. Az arca nyugodtabb, higgadtabb kifejezést öltött és egész lénye megkönnyebbültnek látszott. A hangja is derültebb lett, amikor fölényesen odavetette:

— Tehát egy példa!?...

— Az — felelte az öreg higgadtan.

— Akkor legalább nyugodtabb vagyok. Bizonyos vagyok benne, hogy véleményedet erre a példára építetted. És a példákra épített általános igazságokat én még igazságoknak sem tartom, annál kevésbé általános igazságnak.

— Akkor tehát jobb, ha el sem mondom — szólott az öreg.

— Dehogy! Az esetet azért szívesen hallgatom, csak mondd el!...

Az öreg tenyerével előbb magas domború homlokát, azután nagy, puha selymes szakállát simította végig. Majd közelebb húzta székét az ifjúéhoz és halkán, nyugodt, tompa hangon beszélni kezdett:

— Él itt Bárádon egy tisztos jóra való öreg ember. Jámbor, igen vallásos zsidó. A hit parancsait hajszálra betartja. És itt mindenki azt hiszi róla, hogy mindig ilyen volt.

Az öreg szippantott néhányat hosszúszerű pipájából.

— Pedig dehogy volt örökké ilyen! — folytatta mélyet sóhajtván. — Régen, sok-sok esztendővel ezelőtt valami hitetlen társaságba keveredett, amely egész lelkivilágát megmetelyezte. Ifjú volt, lobbanékony, heves véré ifjú, könnyen befolyásolható, szűk látókörű és felületes ítélőképeségű. Tévedései egyre jobban elragdták, balítéletei egyre erősebben rásodródtak a lelkeire, lenyügözték, lefogták az elméjét és nézetei ferde téves áramlatba kerültek. Nem volt előtte szent többé semmi, a vallást hiszékeny gyerekes, naiv lelkek találmányának tartotta és nem ismert se erkölcsöt, tagadta a Mindenhatót.

A lelke sivár, üres, érzéketlen lett, kihalt belőle minden nemesebb érzés; különös, fonák elvei és nézetei voltak a társadalmi rendről és az ember elborzadt, ha végighallgatta az ő különleges magyarázatát a jóról és rosszról, a nemesről és nemtelenekről. Fenn, kérkedve vallotta elveit. És a lelkét olyan megtisztultnak, elfogulatlannak és erősnek hirdette, hogy azt többé semmiféle kicsinyes, butácska emberek számára feltalált morál, erkölcs és vallás be nem hálózhatja. Még a kegyelet is kipusztította a szívéből ez a borzalmas kór. Apjáról, anyjáról, akik künn porladtak a temetőben, hideg sivár sírok fenekén, olyan sértő, cinikus hangon beszélt, hogy a hallgatónak elállt a szívverése.

Egyik este, amikor jámbor háziasszonya eléje tette a vacsorát, hangosan, bántóan felkacagott:

— Az én apám — mondta gúnyosan — ott fenn a mennyországban, vagy a pokolban, vagy tudom is én hol, ma bizonyára szomorkodva húzódik meg valami eldugott félreeső zugban.

Szerencsére a jámbor öregasszony már letette eléje a párolgó paprikást, mert ahogy ettől a rettenetes beszédétől megijedt, bizonyára kiejtette volna kezéből.

Az ifjú csak nevetet és folytatta:

— Szomorkodik bizonyára szegény, mert ma van a Jahrzeitja és én, az egyetlen fia, nem mondok kaddist a lelkiüdvéért.

Az asszony támolmogva indult el az asztal mellől.

Az ifjú tovább kacagott:

— Hja, öreg — mondta — így van az. Én nem adok az ilyen számárságokra...

Ebben a pillanatban hatalmasat lobbant az asztal fölött függő lámpa lángja, erős durránás reszkettette meg a szoba levegőjét és a lámpaüveg ezer apró szilánkra pukkanva, csörömpölve röpi szét a levegőben. A szobában egyszere sötét lett és csak az üveg nélkül maradt, füstölgő, mezeten lángnyelv imbolygó, kísérteties fénye birkózott a sötétséggel. És amint a lobogó piros tűznyelv rávetett egy-két erőtlen sugarat az ifjú arcára, hát annak ajakán — mintha odafagyott volna — még mindig ott ült a derűs, jókedvű mosoly. Az arca azonban ijesztően sápadt volt és úgy nézett ki, mint egy halott, aki nevet.

A háziasszony egy másik lámpával jött vissza. A szoba megint megtelt meleg, barátságos fénnel és az ifjú szívéből hamar eltűnt az előbbi félelem. Mosolygott önmagán:

— Milyen ostoba véletlen — nyugtatta meg magát.

És szegyelte magát, hogy egy pilanatra olyan gyöngy volt.

Az asszony haloványan, reszkető kézzel söpörte össze az asztalról az üvegszilánkokat. Kezébe vette a gőzölgő tányér paprikást, abból is csillogva fénylettek ki az üvedarabkák.

— Megyek és hozok másikat, ebben üvegszilánkok vannak — mondotta halkán. — Kérem gyűjtsen *Jahrzeit-gyertyát*...

Az ifjú ajka megint gúnyos mosolyra torzult. Lenézte azt az öregasszonyt, akinek félénk lelke már bizonyára valami összefüggést keresett a lámpaüveg szétpattanása és az ő káromló szavai között.

— Azért sem gyűjtök — bátorította önmagát.

A háziasszony egy tányér friss paprikást hozott be. Letette az asztalra és indult kifelé szótlanul.

Az ifjú villáért és késért nyúlt. Azonban a tekintete önkéntelenül rátevédt a lámpára.

És az üvegből megint hatalmas láng csapott ki, hangosat, erőset durrant és az üvegcserepek megint csörömpölve repültek bele az előtte lévő tányérba.

A háziasszony ijedtében elsikoltotta magát és futott kifelé a sötét szobából. Az ifjú is felugrott ültéből. A szíve olyan hangosan kopogott a keblében, mint egy vaskalapács. Majd kiszakadt a melléből. Egész lénye megrendült; érezte, hogy remeg, reszket minden ízében. És a büszke, gógós, mindent tagadó lelke összetört, megsemmisült rövid néhány perc alatt...

Érezte, hogy össze van zúzva, hogy meg van alázva. Az eddig minden vallási parancsot gógösen lenéző lélek olyan félénk, alázatos lett, mint egy megvert gyermek.

És amikor a háziasszony megint bejött az égő lámpával, az ifjú olajat, mécsset kért és meggyújtotta. Azután odaállott melléje és egész este, szótlanul bámult bele a lobogó kis lángnyelvecskébe, miközben arcán sűrűn perregtek alá a néma, forró könnyek...

Az öreg itt felállott, jelezve, hogy az esetet befejezte. Aztán odalépett egész közel Judához és erősebb, emelkedett hangon mondotta:

— Ilyen erős, látod, a rendíthetetlen lélek. És hála a Mindenhatónak, hogy ilyen!...

És indult kifelé a szobából.

Juda pár pillanatig merőn, szótlanul nézett az öreg után. Azután halkán, csöndesen, csak úgy önmagának mondotta:

— Ismerem azt a jámbor, megtért ősz zsidót. Nagyon jól ismerem. Te vagy az, a megtért lélek...

Túl mindenben

Irtó: *Fuchs Ernő*.

... s a divatos író, százezrek kedvence, szépasszonyok ábrándképe, színes mesék álmodója sírva fakadt.

— Doktor! Mi lesz velem? Az Istenért, mi? ... Nincs segítség? Feleljen! Könyörgöm!

Az orvos jószágos szemmel nézett rá. Az igazságot nem tudta kimondani.

Elfordult ... Idegesen dobolt az ablakon.

Néma, idegölő csend borult a rendelőre.

A költő értett ebből a némaságból.

Megértette a síri csendet.

Megtorpant, összeszorult a szörnyű valóság tudatában.

Vére lázasan lüktetett, idegei a pattanásig feszültek ... Agyát a félelem, a rettegés felhője ülte meg.

Megtudta, hogy ime, mint minden halandónál, nála is jelentkezett a vég...

— Nem, ez nem lehet!, — tört ki belőle a kétségbeesés, — Nem akarok meghalni! Élni akarok!

Az orvos lábai elé roskadt... Átkarolta azokat.

— Doktor úr — zokogta — az ég szerelmére, mentsen meg!

Feje az orvos lábaira hanyatlott.

— Legyen férfi, — szólott az orvos, mialatt felemelte a halálfélelmében fetregő férfit. — Bízunk Istenben... Itt a mi tudományunk tehetetlen... Ő még segíthet.

— Köszönöm biztatását — rebegte a költő — ...de...

— Ne feledje, — biztatta jóságosan az orvos — sokan estek kétségbe manapság is, régen is, de gondoljon Madách mondására, mellyel égből jövő szó gyanánt biztatta meg a minden reményét vesztett Ádámot: Küzdj és bízva bízzál!... S látja, a porbasújtott első embert, ki ráeszmélt arra, hogy pont, múló, veszendő pont a nagy mindenségben az utód gondolatával megvigasztalódott... Megnyugodott abban, hogy bár ő elmúlik, faja, neme, gyermeke által fennmarad... Non omnis moriai!... Nem múlok el teljesen!

Nem értem — hebegte a költő.

— Nézze! — folytatta jóságosan az orvos, — maga a költői alkotás Ádámja... Nem egy műve van, amely örökké hirdetni fogja az embereknek, hogy maga volt, hogy maga élt... Látja — folytatta kissé kesernyésen — itt vagyunk mi többi emberek... Dolgoztunk, voltunk, ha eljön az óránk, elmegyünk mint annyi más, és már a jövő nemzedék se fogja tudni, emlegetni meg pláne nem, hogy mi is éltünk ezen a földtekén.

— De...

— Higgyen nekem... Ez a tudat, a jelnélküli elmúlás lesújtó tudata sokszor vitt engem mérgeim felé... Kitártam annak a szekrénynek ajtaját... Nézze! — szólott s kézenfogva vezette a költőt a jelzett szekrényhez. — Ez a méreg azonnal öl... Ezt a tégelyt egy hindu barátomtól kaptam, hatása biztos, és édes álom, lágy ölen visz át a másik partra... ötszáz éves lehet, — s alig két-három darab van belőle Európában.

A telefon éles csilingelése szakadt bele szapora szavába.

Íróasztalához sietett.

— Jövök e percben... csak műszereimet szedem össze. — Letette a hallgatót.

— Sajnálom, hogy épp most kell elmennem, — szólott a költőhöz fordulva, — de hí a kötelesség. Pedig úgy szerettem volna magával még tovább beszélni!... Tudja mit! Várjon meg! Folytassuk megkezdett témánkat.

Keze már a kilincsen pihent.

Az ajtóból köszönt vissza:

— A viszontlátásra!

Néma, mélységes csend borult a teremre.

A költő megborzadt a halál gondolatától.

Nem tudta az elmúlásba beleélni magát.

Nem tudta elképzelni, hogy ő esetleg egy óra, egy nap, egy hét múlva már nem lesz!

S mért éppen ő haljon el, ki senkinek sem vétett?

Felállt... útja egyenesen, önkénytelenül a méregkazetta felé vitt.

Nézte a mérgeket.

Morfium... Kokain... Kábítószer... arzén... sztrichnin...

— De mit nézem én ezeket — kérdezte riadt félhangon — hisz én nem akarok meghalni, én élni akarok!... Mégis megbűvölten maradt a fülke előtt, s vette sorrra az üvegeket, fiolákat, tégelyeket.

A hindu orvos tégelye került kezébe...

Csinos csomagolás.

... Lassú halál édes álmok ölen... jutott eszébe az orvos mondása.

— Eh, mit jár már megint a halál az eszemben? — korholta önmagát.

— Élni, élni akarok!

Mégsem tette le a tégelyt... Az ablakhoz ment vele. Megbontotta burkolatát.

Nézte a tengerszínű masszát... mosolygott...

— Keserű lehet, mert mandula illata van.

Edith nővér, — az orvos asszistense lépett a rendelőbe.

— Kérem nővér, — szólt — adjon egy kocka cukrot, keserű a szám.

A nő szó nélkül távozik.

Ólomlába van az időnek...

— Hol lehet ez a nő — zsörtölődik magában, mialatt a tégelyt zsebébe rejti — oly régen elment már!

A méregfűlkére esett ideges tekintete...

— Jöhet az orvos... gondolta magában — észrevenné, hogy ez a tégely hiányzik... csak jönne már az a nő!

Nyílt az ajtó.

A nővér lépett be, kis tálcán pohár vízzel, kockacukrot hozott.

— Ha vizet iszik rá mester — szólt kedvesen — jobban elveszi a keserű szájízt... de nem szükséges, mert fodormentát is tettem rá.

— Köszönöm — válaszolta, s szeme a kissé nedves cukordarabra szegződött.

Edith nővér szótlanul távozott a rendelőből.

Az élni akaró halhatatlan a cukrot, vizet nézte...

— Jöhet az orvos... — figyelmeztette magát, — s a tégelyt gondosan kibontotta, zsebkésével egyet szelt belőle s a cukor mellé helyezte.

Becsomagolta a megmaradt részt, a méregfűlkéhez lépett, s beletéve behajtott a annak ajtaját.

Megkönnyebbülten lépett a kisasztalhoz melyen zsákmányát hagyta.

...Itt vagy! — gondolta — itt vagy te álomba ringató... Bár ne az orvos kutyájának szántalak volna, ... de én élni akarok... De mi lenne, ha én venném be?

A víz felét kiöntötte, a maradékba beletette a cukrot és a zöldes masszát.

Keverte, rázta, majd csodálkozva látta, hogy a víz előbb halvány, majd sötét pirossá, végül pedig barnává vált...

— Hova lett a zöld massa? — kérdezte érdeklődéssel.

Feleletet adni nem tudott magának.

Szagolta az oldatot, majd néhány cseppet nyelvére vett.

Az előszoba csengője berregett.

— Jaj az orvos! — szólt riadtan. — Tüntessük el az áruló színű folyadékot!... Kár, hogy a kutyán nem szemlélhetem hatását!... Hova öntsem? — Eh — mindegy!... hirtelen szájához emelte a poharat s az italt az utolsó cseppig kiitta.

— Soká jöttem, sajnos, — szólt az orvos — pedig mit sem segíthettem, ... hirtelen jött a roham... úgy látszik, midőn az injekciót adtam, már elszált belőle a lélek... Furcsa, — szólt, mialatt műszereit helyükre rakosgatta, — de én úgy érzem, hogy egy idő óta állandóan a halál árnyékában járok!

A költő az orvos szavaiból szinte semmit se hallott.

Agyában kúszva gondolatok kergették egymást. ... Érdekes, milyen könnyen ment... de ment, most mi lesz?... Talán ámitás volt, amit erről a csodaszerről mesélt az orvos... s ha esetleg igaz, mondta, ötszáz éves... már el is vesztette erejét!... Nem érzek semmit... — lassan elköszön s kilép a rendelőből.

Már a szanatórium folyósójának puha szőnyegébe süppedt lába... s ő ment... ment.

Leért a csarnokba.

— Autogrammot kérek — lépett elébe egy csinos nő.

— Nagyon szívesen — válaszolt s már írta is az emléksorokat.

Eszébe jutott élete folyása, s az, hány emlékkönyv került kezébe, hányszor írta le emlékek nevét. —

— Tessék — szólt visszadva a könyvet, megemelte kalapját s kilépett a kapun.

A kopár fák szegélyezte park egyik padjához ért.

Leült.

Mereven nézte a derüs téli kék eget, ... a hóval fedett kopár bérceket.

Ez az élet... Tavasz, melyet felvált a nyár, a hervadás és kimerültség... lenül jön a tél... A hideg elmúlás.

S gondolataiban újra végigélte életét...

16 éves volt, midőn egyedül maradt a világban.

A kis vidéki lap szereksztői szobájában alig tudta megkeresni, mindennapi kenyerét... Ő nem csüggedt... Neve lassan ismertté vált... Pestre hívták... Beérkezett!

Aztán életébe lépett a nő... szerelem, ... vad szenvedély... s igen... öt éve meglepte őt az a betegség, mely lassan, de teljes biztonsággal elhozta a mai szentenciát: ... „Nincs segítség!”

Miért, óh miért hallgatott szenvedélyére!... Miért ragadott meg két kézzel mindent, amit az élet elébe adott!... Miért itta habzsolva a mámor serlegét!

... Miért nem elégedett meg dicsőségével... melyet művei hoztak számára!?

... S mennyi eszme, mennyi gondolat zsong még lelkében, melyek számára még nagyobb dicsőséget hoznának!

— Nem, nem halok meg!... Élni akarok!... Alkotni akarok!...

Szíve összefacsarodik, szemébe könnyek tódulnak, torkát zokogás fojtogatja.

... De lépteket hall... uralkodnia kell magán.

— Szabad? — csilingel mellette bájos női hang.

Szótlanul int, ... de köhögési roham tör rá.

Elborul szemei előtt, megindul a világ.

Forog minden...

Hegyek inognak, ... a havas csúcs a völgybe omlik... a völgy a magasba száll... folyó, patak víze csergedez fel, fel az ég felé...

Feje mellére hanyatlik... esze utolsó villanása: ... ez a vég!

Sikoly...

Emberek veszik körül...

Támogatják...

Még érzi, amint az injekciós tű, hideg acélja váj húsába... azután sötétség... mélységes csend...

S az ifjú költő sikereinek tetőfokáról egyet hörögve élettelenül hull a havas földre.

Hotel Imperiál Prága

a Masaryk pályaudvartól

1 percnnyire

A magyarok kedvenc találkozó helye!

Mérsékelt polgári árak!

Áldott, őszi reggel ...

Berger bácsi kora hajnalban a hadnagy úr elébe lép:

— Herr leutinant ich bitte gehorsamst, ma én szeretnék főrposztot állni a drót előtt.

— Maga akar állni posztot? ... Hát jó, menjen maga.

És Berger bácsi fogta a cókmókját és kiment a drótsövényhez.

A főrposzt kötelessége:

éles szemmel figyelni a drótsövényen túl levő terepet és a legkisebb mozdulatot jelenteni. Berger bácsi lekuporodott a kis gödörbe és figyelt ...

Éjjel nyugodtan aludtunk.

Teljes nyugalom az egész vonalon.

Reggel, ahogy felébredtünk, gyönyörű, lilás napsugár csillámlott az őszi ködben ... Az ég lefelé úsztatta apró, könnyű, fehér felhőit, az időjárás megenyhült, a föld engedni kezdett és a végtelen mező felborzolta alvó letiport pázsitját és fáradt mosollyal fürdött a derűs, őszi verőfényben.

Mi, akik bent voltunk a fedezékben, kinéztünk a lőrésen.

Az egész táj békés mosollyal párolgott, és a csillogó drótsövényen egész sereg madárka csipogott.

Egyszerre jön Berger bácsi és jelenti:

— Az ellenség kijött az árokból és dolgozik a saját drótsövényén.

— Ne bántsuk — szólta a hadnagy úr — hadd dolgozzék ... Szép idő van ... A mieink is ki fognak menni mindjárt kicsit dolgozni ...

Berger bácsi mosolygott és ment vissza a helyére.

A nap folyton ragyogóbb és melegebb lett. A köd teljesen eloszlott, a levegő először csak nyugodt melegséget árasztott, majd délibábos és álomszerű remegéssel hullámozott végig az ezer színben pompázó őszi mezőn.

Némán, megbűvölt öntudatlansággal ültünk és sűtkéreztünk a drága szerető napfényben.

Közben láttuk, a drótsövény mellett emberalakok mozgolódnak. Először egyenként, majd többen is kimerész-

Avigdor Hammeiri.

kedtek ... A közös Nap szeretete, bátorító hatása ez — jegyeztük meg egymásközt.

Egyszer azt vesszük észre, hogy Berger bácsi integet.

Berger bácsinak jókedve van.

Végre nem fázik ő sem.

És Berger bácsi megint átinteget.

Vajjon mit akar? ...

És — ni-ni: azok is visszaintegetnek neki.

Berger bácsi a drótsövényhez megy és két könyökével rátámaszkodik. És megint integet: jöjjön.

Nézzük, hát egy orosz közeledik.

Berger bácsi is leteszi a fegyvert és úgy várja a vendégét. Az pedig most már egészen bátran jön.

A drótsövény előtt megáll. A drótsövényen keresztül Berger bácsi kezét nyújt vendégének.

— Berger bácsi rosszban töri a fejét — jegyzi meg egyik közülünk.

— Nem a ... Talán unatkozik ...

Berger bácsi beszélget. Nem halani, hogy mit, de gesztusaiból kiveszszük, hogy élénk társalgás folyik közöttük.

Berger bácsi megint nyújtja a kezét... Ez már valami garanciaféle, gervalami becsületbeli ígérét...

Az elfogadólag belevágja tenyerét, aztán megfordul és visszamegy. Berger bácsi pedig a drótsövényzetre támaszkodva tovább áll és vár.

Néhány perc múlva látjuk: az orosz kezében valami battyufélével megint jön.

Berger bácsi tán átcsalta mihozzánk?...

Berger bácsi átveszi a kis batyut és kivesz belőle valami kendőfélét. Hogy mit, azt alig látjuk. Aztán a vállára teszi.

A muszka pedig közben visszaint és hívja a társait.

Először ájtjön egy, szintén kis batyú a kezében. Ő is kezettfog Berger bácsival. Aztán a többi is kezd szállingózni utána... Ugyanúgy, mint az első: kis batyú a kezükben, amit aztán Berger bácsi módjára kinyitának, kivesznek belőle valami kendőfélét és a vállukra vetik.

A főhadnagy mosolyagva szól:

— Berger bácsi átcsalja az egész sereget, aztán lehasal és idekiált majd egy salvenért... Nagy kópé az öreg... Hányan lehetnek már? — kérdi tovább.

— Nem főhadnagy úr. Berger bácsi nem olyan nagy stratégia... Vagy tízen lehetnek...

Átolvastuk, hát kilencen vannak. Berger bácsi a tizedik...

Egy perc múlva mind kendőbe borítva állanak és hajlonganak...

— Ezek imádkoznak!... — szól a főhadnagy

És tényleg: pár perc múlva az egész társaság egyetlen, monoton mormogásba tört ki, amelyből Berger bácsi hangja vált ki, itt-ott különös, szép kacskaringós énekléssel...

A társaság mind hangosabbá vált és nem törődve az egész környezettel, a két fronttal, a mindkét oldalról meredező puskacsövekkel, és a világháborúval — úgy imádkozott, mintha valami meghitt, hosszúgyertyás templomban lenne...

— Hallatlan, hallatlan... — szól a

főhadnagy csodálkozva — ennyi merészség...

— Kedvem volna egy durranással széjjelrebbenteni a társaságot — szól valaki tréfásan.

A főhadnagy a legkomolyabban megbotránkozott a rossz tréfán.

— Nem kell bántani! — szól fedőleg és mosolyogva nézte, a semmivel nem törődő, most már egészen hangoson éneklő társaságot...

A napsugár tovább aranyozott, a fűszálak tetején megolvadt dér pedig harmattá változott és ezer színben csillogtatta a végtelen terepet...

A drótsövényen ülő kis madarak pedig csicseregve, fürödtek a verőfényben...

Negyedóra múlva Berger bácsi és az oroszok levetették a kendőt vállaikról, összerakták, visszahelyezték a kis zacskójukba. Berger bácsi pedig belenyúlt a hátizsákjába s kivett egy palackot és végigkínálta vele az egész társaságot...

Az oroszok aztán kezet szorítottak Berger bácsival és eltávoztak.

Berger bácsi pedig összecsomagolt, vállára vette a fegyvert és éles szemmel tovább tovább figyelte az előtte levő terepet...

Letelt szolgálati ideje. Felváltották.

A főhadnagy magához hívatta.

— Mondja csak Berger, kiért imádkoztak maguk olyan buzgón?... Csak nem a cárért?

— Imádkozzék érte a patvar! — szól Berger bácsi — egy szegény zsidó fiatalember van köztük, akinek Jahrzeitje van, tetszik tudni főhadnagy úr: épp ma egy éve, hogy szegény édesanyja meghalt, hát ilyenkor tíz ember kell az imához, de mivel nem volt ott, csak kilenc hitsorsos, hát én voltam a tizedik... Ilyenkor egy kis áldomás is járja, tetszik tudni, de nem volt szegénynek... hát én adtam helyette kis innivalót...

— Jó, jó, de miért nem ment maga át öhozzájuk? Hiszen maga csak egy.

Berger bácsi kiegyenesedett:

— Főhadnagy úrnak meide gechor-sam... csak nem hagyhatom ott a főposztot!...

Fordította: Kuti László.

Könyvekről-írásokról

Kuti László: Egy könnycsepp. Néhány évvel ezelőtt az ifjabb írógeneráció élén feltűnt Kuti László a maga új romantikájával és finom, halk színekben vibráló formanyelvvel, amely szerencsés irányvállalással visszatért a magyar klasszikusokhoz. Kuti a „Megindul a mező” című első kötetében új iskolát képvisel. Kuti László „Egy könnycsepp” című új könyvében is saját magát adja, olyan írói megnyilatkozást, amilyen csak erős egyéniségektől és elhivatott költői gondolkodóktól telnek. Képei csillognak, gondolatai dübörögnek és az egész mégis lágy harmónia fogja egybe: az érző, szenvedő, megértő és kibékített egyéniség csodás szépségű világszemlélete.

E verses kötettel egyidőben „Egy marék föld” címen Avidor Hammeiri gyönyörű zsidó tárgyú novellái jelentek meg Kuti László remek fordításában.

E két kitűnő könyvből egy novellát és egy verset adunk izelítőnek.

(—délyi.)

*

„Egy könnycsepp” verseskötet (ára fűzve 2.— pengő) és „Egy marék föld” novellaskötet (ára fűzve 3.— pengő) izléses kivitele a Jupiter nyomdát és Gondos Sándor zsidó könyvkiadó céget dicséri.

A könyv kiadóhivatalunkban is kapható.

E címen felette érdekes könyv jelent meg a német piacon.

A könyv megjelentetéshez az adta az impulzust, hogy a világon mindenütt a zsidókat okolják és teszik felelőssé a jelenleg uralkodó depresszióért, különösen Németországban, ahol a nagy és hatalmas birodalom egyenesen hadat üzent és valóságos irtó-hadjáratot indított a maroknyi zsidóság ellen.

A kiadó „Zsidó-e az oka?...” címen kör-

kérdést intézett a világ kimagasló elméihez, legjelesebb tudós, író és politikusaihoz és a beérkezett pro és kontra hozzászólásokat összegyűjtve, könyvalakban jelentette meg.

Max Brod dr. is hozzászolt a kérdéshez. A világszerte elismert publicista hozzájárult ahhoz, hogy hozzászólását az Uj Ut leközlhesse.

A könyv a Zinnen Verlag (Wien, Leipzig, Berlin) kiadása.

Kuti László:

Aludj anyám!

Vasárnap este. Csönd van a Ligetben, egész nap itt tanultam a padon, de már késő van, nem látom a könyvet s egy kis rigónak fütytyét hallgatom.

Elindulok hazafelé, anyám vár, szegényke reggel is hogy könnyezett! Ötvenöt éves. Bennem van reménye, hogy nemsokára majd doktor leszek.

Valami nagy csodát vár, nem tudom mit, tán hogy miatta szebb lesz a világ, hisz ő olyan jó volt, küzdött, mosolygott és fölnevelte két derék fiát.

Most nem hiszi, hogy minden összeomlott: bizony, nem így gondoltuk ezt, anyám, de látod, mért ne higgyünk a jövőben s hogy egyszer mégis másképp lesz talán!

Hazamegyek, mosolygok és lefekszünk, aludj anyám, álmodni még lehet, aludj anyám, szódd át aranyfonállal ezt a kietlen, nyűgös életet!

Szerkesztésért és kiadásért felel: *dr. Uj István.*

Előfizetési ár: Egész évre 12.— P. — Cseh-szlovákiában 80.— kc. — Jugoszláviában

140.— dinár. Romániában 400.— leu.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, VI., Andrássy-út 84.
Telefon: 10-7-12.

Klein S. nyomda, VI. Lovag-utca 14.

Doprava a rozsirovanie casopisu „Uj Ut” (Nová cesta) povolilo
csl. min. vnútra pod cisl. 9.662/1932/5. dna 15. II. 1932.

SIRKÖVEK

Városi üzlet: Budapest, Károly-körút 3/c.
Telefon: J 34-9-95. Dob-u. sarok.

PFEIFER ÉS HESZKY

kőfaragómesterek sirkeőraktára

Budapest, X. Újtemetőnél. Tel. Kőbánya 75-71.

Ami a szülőket legjobban érdekli!

Leány- és fiúruha,
Leány- és fiúkabát

Litzmann Irma, Bpest, VI. Király-u. 18

Olcsó

EZÜST ÁRUK,

tálcák, evőeszközök mélyen leszállított áron

SCHLEIFER ezüstárugyár

VII. Kazinczy-utca 10. Telefons: J 132-28
Rákóczi-ut közelében.

Prima hús, hizlalt baromfi legolcsóbb napi árban

REICH JAKAB húsnagyvágó
כשר מészárszékében

VII. Hegedűs Sándor-u. 17. sz. (Hunyadi-téri csarnokkal szemben.)

Pontos kiszolgálás.

Telefon: 29-1-10.

WEISZ MÓR

orth. כשר sütődeje

Keksz, teasütemény és kétszer sültgyár
Tarthonya, makaroni és leveslészta.

Budapest, VII. Dob-u. 22.

Geduldiger Hugó

bélyegzőgyára

Budapest, VI. Vilmos császár-ut 17.

Telefon: 22-8-95.

Csehszlovák, Jugoszláv és
Romániából érkező zsidók
kedvenc találkozóhelye

KUFFLER כשר ÉTTEREM

Vilmos császár-ut 39.

(Hajós-utca sarok)

Nyugati pályaudvartól
néhány perc

Polgári árak!

Menü rendszer!

FURNÉROK

keményfa enyvezett lemezek legolcsóbban

GRÜN SANDOR

Budapest, VII. Kazinczy-u. 22.

Telefon: József 426-97.

A román királyság területére való bevitt és terjesztést a
bucaresti román kir. Sajtóállamtitkárság 1932 szept 2-án kel
6037 sz. alatt engedélyezte.